

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljave je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta 5.— "
četrt leta 2-50 "
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštne 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštne.

Na naslov c. kr. državnega pravdnistva.

C. kr. državnemu pravdnistvu naznanjamo, da pozivlja „Slovenec“, politički list za slovenski narod, ki ga tiska „Katoliška tiskarna“ v Ljubljani, ki mu je izdajatelj dr. Ignacij Žitnik, odgovorni urednik pa Ivan Štefe, v svoji 75. številki dne 1. t. m. in v svoji 77. številki dne 4. t. m. zopet na bojkot proti „Učiteljski tiskarni“, proti „Zvončku“, „Popotniku“, „Domačemu ognjišču“, „Slovenskemu ilustrovanemu Tedniku“, „Učiteljskemu Tovarisu“ ter proti knjigam in tiskovinam, ki jih tiska imenovana tiskarna. — Sporočamo slavnemu c. kr. državnemu pravdnistvu, da je tako dejanje kaznivo po § 302. kaz. zak.

Križana resnica.

Gotovo zato, da dokažejo klerikalec v „Katoliški tiskarni“, kako umevajo misterij velikega tedna, potiskajo resnico ob tla in uganjajo svoje lopovščine neženirano naprej. Vajeni so takemu delu: v srcu zloba, zavist, egoizem in škodoželjnost, na licu krinka svetohlinstva. Če jim človek očita nepoštena dejanja, pregrešek proti § 302. kaz. zak., sleparstvo z glasovnicami, tatvino tiskovin, prešestovanje, denunciranje in umor na mlademu, neomajno značajnem učitelju — se potulijo v kot, kriče o svoji nedolžnosti, obračajo oči k nebu in povijajo bele lili v šopke, da jih poneso — hinavci — za velikonočno procesijo. Skoro bi dejali, da ni med njimi človeka, ki bi ne zatajil lastnega očeta, ako bi mu kazalo to kaj dobička. Toliko lažje jim je tajiti svojo lastno naturo, ker mislijo, da jih ne kažejo njih de-

janja v njih gnusni nagoti. Ker pa sodimo ljudi po dejanjih, nam tudi rokovanji iz Črnega grabna ob jubilejskem mostu v Ljubljani ne morejo zameriti, ako njih dejanja kvalifikujemo s pravo besedo: **lopovščina!**

Poročali smo že, da so črni samogoltniki podtaknili listu „Papier-Zeitung“ skozinsko zlagano notico, da je „Učiteljska tiskarna“ ustavila vsa izplačila in da stoji pred konkurzom. Ko smo to laž temeljito ovrgli, niso imeli lopovi toliko čuvstva pravičnosti — kdor krade glasovnice, tiskovine, čast in nedolžnost, krade tudi dobro ime! — da bi resnico popravili v svojih listih — ne! Šli so z lopovščinami še korak dalje in so nalagali še drug list, ki se bavi s tiskarsko stroko in ki se imenuje „Österreichisch - Ungarische Buchdrucker-Zeitung“. V 12. številki imenovanega lista čitamo to-le:

„Die Učiteljska tiskarna, eine Druckerei, welche von der slovenischen fortschrittlichen Lehrerschaft in Laibach, wahrscheinlich in Voraussetzung reichlichen Gewinnes gegründet wurde, ist in Zahlungsschwierigkeiten geraten. In der Druckerei des genannten Vereines wird das serbenfreundliche Tagblatt „Jutro“ hergestellt, durch dessen Druck das Geschäft noch mehr belastet wurde. In Mitleidenschaft gezogen sind der Lehrer-Witwen- und Waisen-Fonds sowie das Lehrerkonvikt, welche Gelder in der Druckerei angelegt haben.“

Te besede, ki so jih izglele klerikalne kukavice v nemško gnezdo, se glase kot „Slovenčeva“ natolcevanja v nemškem prevodu.

Najbrž je tej lopovščini kumoval kdo, ki bi se z vso opravičenostjo lahko odel s Smrdelovim čestitim imenom — jezik, slog in vsebina dokumentujejo piščevo vsestransko visoko inteligentnost!

Seveda je lopovščina za tiste, ki poznajo naše razmere, tako očitna, in za tiste, ki so jo provzročili, tako sramotna, da bi treba Judeža, ki jo je zagrešil, obesiti na prvo bližnje drevo. Lahko trdimo: Storili so vse, kar se da storiti, da bi uničili naš zavod! Mnogo zlih dejanj imajo podle duše že na svoji vesti, ampak z gonjo protinam so v lopovščinah dosegli rekord!

S tem so nas odvezali od vsake obzirnosti. Kanalijske naj torej vedo, da jih zaničujemo od vsega srea, da niso vredne niti pljunka v obraz, temveč naj hodijo od vsega poštenega sveta prezirani in zaničevani polastnem blatu! Oči stran od njih, da se ne okužimo!

Kadar bosta Smrdel ali Jeglič Nepomuški govorila v šoli o značajnosti, ni jima treba daleč iskati zgledov. Svoj kazalec naj obrneta na svojo osebo — tako lahko govorita brez besed! — Ako nam bo braniti svetost božje zapovedi, ki pravi, da ne želi svojega bližnjega žene, tedaj ne bomo več prizanašali niti katehetu, če pošlje deset posredovalcev k nam! — Ako bodo še lagali o svoji neoskrjenosti in pribijali še nadalje resnico na križ, jim pa postrežemo s fotografijami nezakonskih otrok duhovnikov! — In tako dalje . . .

Sedaj je definitivno konec naše potrpežljivosti! Mi vendar ne moremo dopustiti, da bi lopovi brez kazni uničevali to,

kar smo z velikim naporom in z velikimi žrtvami ustvarili sami! **To je absolutno izključeno!**

„Slovenec“, ki ga je na Dunaju zatajil celo dr. Šušteršič, grozi, da nam ne izboljšajo plač. „Slovenec“ in njegova kompanija gotovo ne, ker nimajo 1. ničesar govoriti pri tem in 2. ker bi nam vzeli še to, kar imamo! S tem bi nas radi ustrašili. Ampak mi se ne bojimo tega gledališkega gročenja. Sierr nas pa še tako obilno gladovanje ne odvrne od započetega boja: **rajsi smrt nego prizanašanje lopovščinam!**

Svojo usodo pa imajo sedaj sami v svojih rokah! Naša orožarnica je dobro založena. Naše glavno orožje pa je pogum in čista vest, zato pa bo zmaga naša v boju za križano resnico!

Mi in „Slovenec“.

Laž, ki smrdi do neba, razglašala „Slovenec“ v svoji 81. številki dne 8. t. m. — V dokaz temu navajamo dobesedno to, kar smo pisali mi v zadnji številki, in to, kar piše „Slovenec“. Sodbo naj si napravi vsakdo sam, komentarija ni treba!

„Učiteljski Tovarish“.

Že na četrtem avstrijskem katoliškem shodu, ki je bil 1. 1896. v Solnogradu, so klerikaleci zahtevali, da mora biti ljudska šola konfesionalna in cerkev pa mora imeti sonadzorstvo nad ljudsko šolo. Klerikalci se cede slin po tisti žalostni dobi, v kateri ljudski učitelj ni bil nič drugega kakor navadni mežnar. Na solnograškem katoliškem

„Slovenec“.

Očito brezverstvo. „Učiteljski Tovarish“ glasi liberalnega učiteljstva, ki se tako milo pritožuje, da se izvršuje bojkot proti „Učiteljski tiskarni“, pravi v svoji današnji številki, da „šola ne sme biti konfesionalna, to je katoliška“. Nadalje se poteguje zopet za uvedbo nepretirane osemletne šolske dobe in končno se med raznoterstvi norčuje iz Sve-

LISTEK.

Drug za drugim . . .

Še diše po svežosti gruče gomil, ki so pod nje legli drug za drugim — Jeršinovec, Šile in Cepuder. Nisem poklican, da bi jim na tem mestu pisal dolgovazne nekrologe, v katerih bi poveljčal njih visoke zasluge; storila so to že spretnejša peresa. Preostal mi je na to vrlo trojico samo še hvaležen osebni spomin, ki mi spleta zdaj izpod roke te skromne vrste.

Hudo je duši, ako jo stiska ena sama bridkost, ali še dosti hujše je, če jo stiskajo hkratu tri. Tako je bilo meni, ko sem videl tri odprte grobove prijateljev, tovarišev.

Smrt Jeršinovića me sama na sebi ni preveč iznenadila, ker je siromak že takrat hudo trpel na putiki, ko me je oče prvič peljal v šolo. Za mizo je sedel Jeršinović pri vpisovanju — palice obešene na kljuko. Še danes čutim, kako me je ljubko potrepal po rami: „Zdaj boš pa naš, kajne!“ — Samo plaho sem mu prikimal, ker me je napolnilo s strahom vse, kar sem zapazil v tisti enolični, polmračni sobi. Ta strah pa mi je še povečal pogled na tiste trpke palice, ki sem se o njih namenu vse kaj drugega pred-

stavljajal nego to, čemer edino so služile. Oče me je namreč večkrat plašil, kadar sem mu že v predšolski dobi nagajal, da me popelje v šolo, kjer bom tepen z dolgo „šibo“. In to je imelo vedno uspeh . . . Ko sem se dvanaest let pozneje vrnil v Črnomelj, sem videl Jeršinovića že vsega osivelega v — vozičku. Zdaj bo že pet let od tega. Smrt njegova me ni iznenadila, a potrla mi je v duši drag spomin na prvo pot v šolo in z njim spomin na prvega učitelja, ki me je sprejel pod okrilje šole. Pokoj blagi duši! —

Izenadila pa me je Šilčeva smrt. Ko sem prečital v predzadnjem „Tovarishu“ nekrolog Jeršinovića, sem čisto nebrizno pogledal napis „† Pavle Šilc“ ter preskočil k Cepudrovima nekrologoma. Še na mar mi ni prišlo, da bi bil to naš vrli tovariš iz Žirov. „Kdo drug je“, sem si mirno mislil. Nihče mi ni prej sporočil o njegovi bolezni, in ko sva se zadnjič videla ob njegovem povratku od Zavezinega zborovanja iz Novega mesta v hotelu Tivoli v družbi njegove dobre soproje in nekaj tovarišev, je bil šegav in židane volje po stari navadi. Takrat sem mu še obljudil, da ga o prvi priliki obiščem v Žireh in da znam še morda kompetirati tja. Res sem imel namen, obiskati ga v letošnjih velikonočnih počitnicah, a zdaj mi je njegova nenadna smrt prekrizala načrt in v njem veselo misel, da

bi se spet enkrat vrlo pozabaval v družbi kratkočasnega tovariša.

„Ali je res mogoče? Pavle iz Žirov?“ — sem se nezaupno vpraševal, ko sem prečital besede o njem. Nikakor mi ni hotelo v glavo, da te vrle duše ni več med živimi . . . Ali moral sem se naposled uveriti o trpkosti resnici.

Zdaj ga bodo zaman iskale oči na prihodnji okrajni konferenci. Nič več ne bo Pavleta z dolgimi, košatimi brki, ki nam je lani toliko zabave delal z njimi, ko jih je moško česal, pa ne z nežno gizdalinsko krtačico, ampak s pravo pravcato krtačo. Da, cela krtača; saj toliko, da mu je šla še v žep!

Pavleta ne bo več . . . Trpka misel za nas, njegove kolege in gotovo za vsakogar, ki ga je poznal. Res, vse je minljivo, vse nestalno kakor pena. Jasno vidim to resnico ob Šilcu. Kdo bi si bil mislil pred letom, da tega krepkega moža, skoro orjaka, v tako neznanem času pogoltno nenadno žrelo groba! . . . Prav kakor poje Prešeren:

Mor' biti, da kdor zdaj vesel prepeva,
v mrtvaškem prtu nam pred koncem dneva
molče trobental bo: „Memento mori!“

Uživaj nekaljeni mir, blagi tovariš!

In zdaj še Slavko! — Za dvema poštema dušama je odplavala v kraljestvo pokoja še tretja — drug za drugim . . . Streslo me je zone po vseh živcih, ko sem zazrl njegov

parte, dasi sem zadnje mesece pogosto pričakoval katastrofe. Tovariši so me večkrat obvesčali o njegovem opasnem položaju in premnogokrat bi ga bil rad obiskal, saj sva si bila vdana prijatelja že v učiteljskih klopek. Ali predaleč sem bil zdaj od njega, ni bilo časa ne novcev, ni bilo prilike. Tako se je zgodilo, da sem ga našel že jako slabega lanske počitnice v ljubljanski bolnici. Ves izpremenjen, upadel, zaznamovan s pečatom bele žene. V dno duše se mi je zasmilil, ali vendar sem to sočutje z vso silo prikrival, da bi ga siromak ne opazil.

Vtaknili so me bili baš takrat v borne vojaške cunje za en mesec. Tak sem odprl vrata njegove sobe. Nekaj časa me ni mogel spoznati. Kajpa, videla se nisva že prilično dolgo in potem se tiste usmiljenja vredne cape na meni! Tudi jaz bi ga ne bil poznal, da bi ga bil kje slučajno srečal.

Še zdaj ga vidim, kako od srea se je nasmejal potlej moji karikaturi, tisti zamazani kapi, ki so jo pohlevno podpirala ušesa, tisti stokrat nagubani in zakrpani bluzi in tistim oguljenim, širokim hlačam, ki sem moral skoro previdno paziti, da nisem izgubil v njih svojih suhih krakov.

„Tak si kakor Bogpomagaj!“ Tako posrečena se mu je zdela ta sodba, da jo je smehoma še parkrat potrdil.

shodu se je tudi glede srednjih šol zahtevalo, da bodi veronauk obligaten pri maturi in da imej v komisiji zastopnik škofov glede vseh predmetov iste pravice kakor vsi drugi člani komisije in učenci slabega vedenja in nereligioznega mišljenja naj se od mature izključijo. Klerikalciem je na tem, da bi dobili brezpogojno moč, vpliv in poveljstvo v šoli, ker predobro vedo, da stranki, ki ima v rokah šolo, je zagotovljena bodočnost in obstanek.

Kak siromak je „vatiškanski jetnik“, razlaga list „La Pensere“, ki je dobro poučen o razmerah v Vatikanu. Dohodki znašajo: iz posestev 875.000 K, akcije, obligacije, rente 6.000.000 kron, darovi 2.500.000 K, Petrov vinar 12.000.000 K, vsega skupaj okoli 21.375.000 K, po 5% obresti znaša kapital skoro pol milijarde kron. — Izdatki: plače za kardinala 875.000 lir, večina njih ima še druge dohodke; za papežovo gardo, slugo, služkinje itd. 3.970.000 K, za biblioteko, muzej itd. 1.250.000 K, za vzdrževanje Petrove cerkve 780.000 K. Torej skupaj okoli 6.785.000 K. Ostane torej papežu na leto 15 milijonov kron.

Vsi na krov!

Klerikalci, ti smrtni sovražniki učitelstva, preže po učiteljskem denarju. Da bi dosegli svoj namen, izkoriščajo nesrečne Slomškarje ter jih pošiljajo v boj proti naprednemu učitelstvu in pa posebno še proti gospodarski organizaciji stanovsko-zavednega naprednega učitelstva. Pred tremi leti so že poizkusili svojo srečo. Napadli so zahrbtno „Vdovsko učiteljsko društvo“. Izpodletelo jim je. Letos pripravljajo nov naskok na „Vdovsko učiteljsko društvo“. Pozivljamo tem potom vsakega stanovskozavednega naprednega učitelja, ki je član „Vdovskega učiteljskega društva“, da pride v torek, dne 18. aprila, dopoldne ob 10. uri, zanesljivo k občnemu zboru v Narodni dom. Vsi na krov!

„Ampak navsezadnje bi bil pa vendar stokrat rajši obsojen, skrivati se v takih cunjah, ki vise zdaj na tebi, nego boriti se tu v postelji z neusmiljeno boleznijo,“ je pripomnil naposled resignirano.

Potolažil sem ga, kar je bilo v moji moči in potlej sem se poslovil. Mrzla mu je bila roka, polobupan zadnji pogled in hitel sem ven, da se mi je tam otrla solza prijateljskega sočutja.

Pred mano leži zdaj nekaj njegovih pisem. V enem teh, datiranem 12. maja 1909., čitam:

„... Ali se spominjaš, kako smo včasih letali iz enega konca v drugi, da zapojemo kako pesemco? In o maturi, ali veš, tam spodaj v onem gozdičku pod Švicarjjo: kako smo se pilili za žive in mrtve. — Lepo je bilo, ne vem, če bo še kdaj!“

„... če bo še kdaj —“ kakor bi slutil, siromak, da „usojeni so rozi kratki dnovi.“

Zdaj si rešen! Rešen boleznijo, rešen krivic in prevar življenja! Blagor Ti! — Čili vsi, ki smo se po maturini valeti pred tremi leti razšli služiti si trpki kruh, si zdaj Ti, Slavko, prvi, ki si stopil tja, kamor pridemo tudi mi, Tvoji teptani tovariši, ko podležemo krutemu boju za obstanek.

Drug za drugim... na snidenje!

V. M a z i.

Kaj nameravajo klerikalci.

Klerikalni poslanec je izdal naprednemu učitelju tajnost, da imajo klerikalci v svojem programu, ugrabiti vso gospodarsko organizacijo naprednega učitelstva. V doseg tega namena morajo pa najprvo pomnožiti z izdajicami številno članov Slomškove Zveze. — No, prepričani naj bodo, da se jim ta naklep navzlic vsem njih mahinacijam in lopovščinam ne posreči!

Da ne pozabimo.

Svoj čas je pisal Janko Nepomuk Jeglič naprednemu učitelju to-le pismo: Predragi. Presrečna Ti hvala na prijazni čestitki. Bodi zagotovljen, da sem obdržal jaz svoje staro prepričanje nespremenjeno in da cenim ter bodem vedno cenil naš stan toliko, da „mi je čisto nemogoče družiti se z nasprotniki učitelstva. Živio svobodno miselno učitelstvo! Iskren pozdrav! — Jeglič l. r.

Kako bo volil Janko Nepomuk Jeglič v občinski svet,

naj kaže ta-le njegova izjava: Izjavljam, da nikakor ne simpatizujem s klerikalci ter bom kot odločen pristaš narodno-napredne stranke volil kandidata, katerega se priporoča. Sploh pa si štejem v dolžnost delovati z vsemi močmi za uresničenje idej, katere goji napredno učitelstvo slovensko.

Na Rakeku, dne 9. sept. 1900.

Janko Nep. Jeglič, nadučitelj.

Značilno za Jegličev značaj je dejstvo, da je sedaj ta „odlični pristaš narodno-napredne stranke“, kakor pravi sam, za občinski svet ljubljanski kandidat — klerikalcev! Res, značaj!

To naj oznanjujejo kateheti otrokom v šoli,

kako klerikalni veljaki kradejo čast in ugled poštenim ljudem, kako sami sleparijo, kako po krivem obrekujejo, kako sami greše zoper nečistost, da podpirajo tiste, ki izmikajo tiskovine. ki kažejo in škodujejo bližnjemu na lastnini, Te zglede naj porabijo kateheti v šoli pri razlaganju božjih resnic!

Tovariši, tovarišice!

Vsi do zadnjega na agitacijo za naše liste, naše tiskovine, našo tiskarno, naše zavode, naša društva! — Sedaj smo v vojni, v najhujšem ognju! Vsi na boj! Vsi do zadnjega na boj! Omahljivci ne sme biti v našem številu! Na boj, junaška kri!

Že se jim blede!

Sinočnji „Slovenec“ (št. 85. z dne 13. aprila 1911) jasno priča, da se je našim premilim prijateljem zmešalo. Pravijo namreč, da „Učiteljski konvikt“ zato berači, ker je „Učiteljska tiskarna“ nujne pomoči potrebna. Dalje pravijo, da je upravni svet te tiskarne v „Jutru“ izjavil, „da fondi „Konvikta“ in „Vdovskega zaklada“ nesejo tiskarni ne vemo že koliko obresti.“ — Ta čudovita „Slovenčeva“ mešanica priča, da nimamo opraviti samo z lopovi, ampak tudi z norci. Ne dajo miru pa ga ne dajo! Torej dobro! Prihodnjič se pomenimo drugače. V isti številki neka pri-smoda opeva Jelenca. Prihodnjič jim tudi mi zapojemo lepo pesemco. Naj nam verjamejo, da jim ne ostanemo ničesar dolžni!

Javno vprašanje gospodu dež. predsedniku baronu Schwarzu.

Že preje smo večkrat trdili, da se vrše vsa imenovanja učitelstva danes v znamenju političnega prepričanja in pristranosti. Kvalifikacija, ki jo s tem izrekamo šolskim zastopom, si dajejo ti sami. Proti objektivnosti nimamo ničesar in najsi ta zadene nas. Nikakor pa ne moremo molčati in tudi ne bomo molčali, če se vrše in rešujejo vse šolske zadeve pod takim političnim terorizmom, kakor se to vrše dandanes, kakor se niso vršile še nikdar prej in se tudi ne bodo vršile nikdar pozneje. Najmanj pa moramo pripuščati, da bi se politična pristranost zavlačevala v c. kr. šolske zastope.

Proti temu mora napredno slovensko učitelstvo, ki tvori nadtridesetinsko večino vsega

slovenskega učitelstva najodločneje protestirati in pozivlje vnovič c. kr. deželno vlado, da čuva zakon in lastno avtoriteto.

Nesteto slučajev smo že navedli. Krivice smo našli že toliko, da bi se že vsaki vladi pričelo studiti lastno postopanje, le naša c. kr. dež. vlada se ne zmeni za vse vandalsko početje naših šolskih korporacij.

Učitelstvo bo zaradi tega primorano, da vse te slučaje izroči višji instanci v državi, da se samo zavaruje pred nadaljnim takim početjem, ker so v to poklicane oblasti pokazale, da same pripuščajo šolstvo in učitelstvo demoralizaciji.

Če ga pripuščajo one, ga ne bomo pripuščali mi; če nas pripuščajo oni, se ne bomo pripuščali sami!

Poleg nesteto dokazov pristranosti priobčujemo danes nov dokaz, ki pa ne izvira iz naših vrst, temveč iz klerikalnih vrst samih.

„Slovenec“ tekočega leta št. 76. piše:

„Ganglovcem“ v album. Da bodo liberalni učitelji vedeli, koliko veljajo pri našem ljudstvu, jim objavljamo pismo, ki ga je te dni prejela „Slomškova zveza“. Ponatisnemo — razen imen — doslovno: „Slavno tajništvo! Krajni šolski svet v J. J. se obrača na slavno Zvezo in prosi, da se mu naslednja prošnja primerno ugodi. Tukajšnja nadučiteljska služba bo še enkrat razpisana, ker je krajni šolski svet odklonil prošnjo nadučitelja J. J. Poizvedel je namreč, da je velik nasprotnik duhovščine in prijatelj alkohola in ga je vsled tega odklonil. Zdaj pa prosimo, da priporočite kakega boljšega učitelja katoliškega mišljenja, da ne bo kak velik liberalcec. S spoštovanjem. — Dne 28. marca 1911. Krajni šolski svet v..., J. J., predsednik. Z enakimi in podobnimi prošnjami lahko postrežemo dan na dan.

Iz tega dopisa lahko predsedstvo c. kr. deželne vlade jasno razvidi, da se tako klerikalci že sami norčujejo iz pristranega postopanja šolskih korporacij in jih na ta način kompromitujejo.

Tako uradujejo naše šolske korporacije!

Komu 'bolj nego nam [bode „Slovenec“ ustregel, če nam postreže z vsemi takimi poročili, kar se jih je v zadnjih dveh letih pod patronatom slavne c. kr. deželne vlade dogodilo — ker teh ni malo.

Na gospoda predsednika c. kr. deželne vlade pa stavimo vljudo vprašanje: Kdaj je postala Slomškova Zveza ekspozitura šolskih oblasti in korporacij in koliko se strinja to z avtoriteto slavne c. kr. deželne vlade, da nikakor noče napraviti takemu početju — konec.

Reforma ljudske šole.

Klerikalci so že vedno bili in tudi bodo za konkordatno šolo. Državni ljudskošolski zakon v Avstriji, ki ga je novela iz l. 1883. jako poslabšala hočejo naši klerikalci potisniti zopet za eno uro — nazaj!

Manever je tak-le in ga utemeljujejo tako-le:

Predlog posl. Roškarja, dr. Verstovška in tovarišev za izpremembo državnega ljudskošolskega zakona v svrhu reformiranja avstrijskega ljudskega šolstva.*

Že več kot štiri desetletja obstoječi državni ljudskošolski zakon od leta 1869. je jasno pokazal ne samo prednosti, temveč tudi pomanjkljivosti in slabe posledice, katere občuti posebno kmečko prebivalstvo.

Izkušnja uči, da omenjeni zakon ni mogel izpolniti od vseh krogov pričakovanih ugodnih uspehov glede ljudskošolske izobrazbe.

Temeljita preosnova državnega ljudskošolskega zakona po zadostnem uvaževanju onih osnovnih načel, katere potrebuje vedno narasčajoča izobrazba poklica vseh tako različnih stanov v mestu in na deželi, ni samo zaželena, temveč na kmetih naravnost nujna.

Pri vsem kmečkem prebivalstvu, tako za poljedelce kakor tudi za druge stanove na deželi, pridejo glede izpremembe ljudskega

* Če so omenjeni predlog že stavili ali so ga morali zaradi razpusta državnega zbora opustiti — nam ni natančneje znano. Uredn.

šolstva posebno sledeča osnovna načela v pošte v:

1. Kot začetek šolske obveznosti se naj določi izpolnjeno sedmo leto starosti.

2. Šolska obveznost traja polnih šest let. Vse tako za otroke, kakor za šolo škodljive olajšave šolskega obiska se morajo med poletjem opustiti.

3. Na takih ljudskih šolah, kjer to zahtevajo poučne potrebščine, gospodarske razmere prebivalstva, potne in vremenske razmere šolskega okoliša, se naj na prošnjo vseh občin ali krajne šolske oblasti uvede poldnevni pouk.

4. Na ljudskih šolah na kmetih se naj učni red v toliko izpremeni, da se bo v zadnjih dveh letnikih uvedel poljedelski pouk, kakor to odgovarja starosti in razumnosti otrok.

5. Učni red na učiteljskih se morajo v toliko razširiti in izpopolniti, da bodo iz zavoda prihajajoče učne moči sposobne vsaj glede glavnih panog kmetijstva zadostno poučevati.

6. Po končani šestletni šolski obveznosti naj sledi dveletni, obvezni nadaljevalni pouk v smislu razmer dotičnega kraja in potreb dotičnih stanov.

7. Nameni odgovarjajoče učne knjige in za gospodarski pouk potrebne učne pripomočke naj se pravočasno preskrbi.

Navedena osnovna načela ne temeljijo samo na nujnih potrebah, temveč so upravičena že v dejstvu, da je za vse druge poklice preskrbljeno za nadaljno izobrazbo, saj je že skoraj v vsakem trgu obrtno-nadaljevalna šola za višjo izobrazbo in prospeh obrtnikov.

Naj se torej tudi kmečki mladini ne odtegne možnost, da si postavi temelj za poklicno samoisobrazbo brez trajne velike škode za poljedelstvo in nič manj za splošno ljudsko blagostanje.

Radi tega stavimo podpisani predlog:

Visoka zbornica izvoli skleniti:

Visoka c. kr. vlada se pozivlja, da preosnovno drž. ljudskošolskega zakona od l. 1869 po zgoraj navedenih osnovnih načelih kolikor mogoče hitro izvede in visoki zbornici tozadevno vladno predlogo v odobrenje predloži.

* * *

Mi se vdružimo še za sedaj vsake izjave v tem vprašanju.

Pripominjamo le, da je vada dobro nastavljena, in v znamenju zgoraj navedenih točk mislijo pognati ljudstvo v boj za konfesionalno šolo.

Zgoraj navedene točke so le pesek v oči, da pridobe ljudstvo za svoje namene. Toda važnejše od teh točk je tudi za naše klerikalce ozadje, ki ga previdno skrivajo, ker z njim se še ne upajo na dan. Da bi pa šolski boj bili s svojim pravim in glavnim namenom, tega pa še celo ne!

Naše stališče je tako: če se zavzamemo za ljudsko šolo ali ne, nas bodo klerikalci razkričali za nasprotnike ljudstva in šole, ki jo oni njemu žele pridobiti.

Računajo torej na kratkovidnost ljudstva, ki naj bi z zgoraj omenjenim predlogom odobrilo vse točke njih šolske reforme.

O demagogiji, ki se je pri tem poslužuje, niti ne govorimo.

Skupno poučno potovanje slov. učiteljev in učiteljic o velikih počitnicah 1911.

Na poziv, ki ga je objavila Slov. Šolska Matica pod gorenjim naslovom v vseh slov. šolskih listih, se je oglasilo dozdej 34 udeležencev, dam in gospodov, vsakih blizoma polovica. Ni sicer veliko to, osobito, ker so se nekateri oglasili samo pogojno. Toda za prvi poizkus jih bo menda moralo biti dovolj. Morebiti pa se še kdo oglasi. Samo ne prepozno, prosim, ker bo treba poskrbeti še marsičesa in tu bo treba vedeti, koliko oseb?

Predlagalo se je, naj izpustimo Bled in Bohinj, ki sta neki itak že vsakemu znana. Jeli res? „Le kar na morje!“ pravijo, „to nam je novo.“ Pa dobro! Kdor je za to, naj se oglasi z dopisnico! Večina naj odloči!

Podrobni načrt se objavi pozneje. Bržčas nastopimo potovanje 20. avgusta.

Na snidenje!

H. Schreiner.

* Pri vseh točkah primerjaj „Misli o reformi ljudske šole“ (A. Požegar), „Popotnik“ 1911.

Pouk v prosti naravi.*)

Konferenčno poročilo.

Sestavila Janja Miklavčičeva.

Glas o pouku izven čestitljivih šolskih prostorov — glas o pouku na vrtu, v gozdu, na polju — je prodril komaj čez prag šolskih duri. — Kjer pa se je ta glas pojavil literarno je bil hladno sprejet. In vendar je misel o takem pouku in zahteva po njem tako stara, kakor veda o tvoritvi predstav. Preteklo kakor predpreteklo stoletje sta nas daleč prekašali v pravem umevanju nazornega principa v pouku — saj je v onih časih še vladalo navdušenje in gorečnost govora o naravnem načinu pouka, izhajajoč od mojstrov — pedagogov — današnji čas pa kaže sicer strogo in natančno premodrovanje organizacijo doli do zadnje pičice; polaga največjo važnost — seveda v najboljšem namenu — na izdelovanje in točno vzdrževanje odmerjenih [ur in uric — ali pouk v v naravi je popolno uklenil v verige.**)

Pouk z učili je pouk za silo — ker mu manjka onega oživljajočega vira, ki napaja vso otroško dušo, t. j. žive narave. Ogledati si stvar samonasebi, kjer živi — potem šele njen lik, sliko, slednjič ime — to naj nam bodo stopnje pouka. Dosedaj le pouk v prirodoopisu, ki je v njem — po biološki metodi — prodrlo to spoznanje. Vendar pa živalstvo in rastlinstvo nista oni točki, ki je od njih izhajati pri vzgoji in pouku, temveč človek, njega življenje, njega dejanja, človek v stiku z naravo, njega kultura, ves obstoj, začetek in ginevanje bodi oni vir, iz katerega naj jemlje pouk svojo snov, svoj vsakdanji kruh.

Gustav Frenssen, severno-nemški pisatelj, polaga junaku svojega romana — Jörn Uhl — ko se le ta pelje s svojo nevesto skozi mladi bukov les — besede v usta; „Kar na tem kraju leži v zemlji, kar raste in se giblje na njej, to sem preiskal — premotril — in o tem kaj razumem.“

Te besede niso nič drugega nego vzgojni ideal naše najbližje bodočnosti, zarja novega dne v vzgoji — ki vstaja iz domačih tal, živi in prospeva na domačih tleh. Temu junaku je bil nalog življenja utopiti svoj pogled v domačo zemljo, njegov trud je težil spoznati, kakšna zveza obstoji med živim bitjem, rastjo in zemljo, dasi tem potom pridobi jasne predstave in trdno spoznanje o bistvu domače narave, iz katere črpa svoje življenjske potrebe. Spoznati, kaj je v domačih tleh, kaj živi in se giblje na njih — je pač krasna naloga, vredna življenja, ki se odigrava od zibel do groba na isti grudi. — — — In čigavo je to življenje? To je življenje večine ljudi — onih milijonov, ki živijo zunaj mestnega obzidja — življenje delavca in kmetovalca — onih slojev, ki jim država obrača največjo skrb in pozornost.

Državnega zakona § 1. precizira smoter avstrijskega ljudskega šolstva s stalno današnjega pedagoškega in verskega naziranja s tem, da kaže učitelju po poti enakomernega razvijanja duševnih sil — usposobiti otroke s potrebnimi vedami za nadaljnjo izobrazbo, za življenje ter vzgojiti jih v sposobne, dobre državljane. Nastane vprašanje — odgovarja li naša šola tej zahtevi?

Pribito je, da 1. naša šola obogati mladino najširših slojev z znanimi ročnostmi in vedami; 2. pa je skrb in trud vseh onih, ki sodelujejo za povzdigo ljudske izobrazbe, t. j. oblasti in učiteljev — vsega priznanja vredna.

Ali eno spoznanje je, ki se mu ne moremo ogniti, ki meče široko senco na naše šolstvo — t. j. učiteljevo najvestnejše delovanje nima nobenega trajnega učinkovanja na šoli odraslo mladino, kakor bi ga moralo imeti. Vzrok? Pretanka je vez, ki veže šolski pouk s praktičnim življenjem!

V največ slučajih vrže šoli odrasli fant ali dekle knjige in zvezke v kot in s tem se neha stremenje po nadaljnji izobrazbi, za katero je šola tako skrbno pripravljala podlago. Šoli odrasli otrok se po vplivu večjih prav kmalu utopi v krogu onih naziranj, ki domujejo v domači hiši, se privadi običajev, ki stremijo za udobnostmi in publicimi zabavami — in tako izgubi smisel za nadaljnjo izobrazbo. Med

*) Iz letnega poročila „Društva slovenskih učiteljev“ za l. 1910.

Uredn.

**) Uvod knjige: Der Unterricht in der Natur. — Spisal J. John, e. kr. okrajni šolski nadzornik na Nižnjem Avstrijskem.

kmetijskim prebivalstvom se žalobog nahajajo še širši sloji, ki nekako zavidajo posameznika, ki teži po duševni hrani. In tako se zgodi, da novinci pri naboru s stidom morajo priznati, da so vse pozabili, kar so se naučili v šoli. Tu se kaže potreba nadaljevalnih šol, kaže se pa tudi, da je treba poizkusiti, bi li ne bilo tudi ljudski šoli moč vcepiti mladini takega navdušenja za nadaljnjo izobrazbo, ki bi imela trajen učinek za življenje.

To pa je le mogoče, ako šola ustvari trdnje vezi s praktičnim življenjem; ako otrokom odpre bogati svet njih domačije; da jih navaja z odprtimi očmi stopati čez domača tla, čez polje in livado, gozd in dobravo; da jih navaja raziskovati, kaj krijejo domača tla — kaj raste in se giblje na njih. Od zadnje vaške šole je zahtevati, da si stavi v naloge, postaviti ves šolski pouk na okrožje domače okolice ter razširiti vse duševno obzorje koncentrično in sistematično na tej podlagi. Tem načinom se bodo čustva, spoznavanja in stremjenja otroške duše zlivala v eno celoto — v spoznanje, da se ni učil za šolo, temveč za življenje, in zanimanje za pridobljeno stvarino ostane živo, ker ga bo pri vsakem koraku srečavala.

Današnji ljudsko-šolski pouk — in pouk vseh šol — je vklenjen med štiri stene šolske sobe. Bistvo učiteljskega delovanja je abstrakten pouk. Naravo, ki nas pri vseh oknih vabi k sebi v naročje — se otroci uče spoznavati iz likov, slik — samih surogatov! Po abstraktnih kategorijah urejeni individui in objekti pa postanejo nestvori brez one oživljajoče sile, — brez onih srčnih vez, ki jih ustvarja veselje nad onim, kar je otrok sam doživel, sam občutil.

Kaj je bolj sposobno oživeti zavedanje in utrditi spomin, nego je neizbrisljiva slika krajevnosti — t. j. kraja, kjer smo preželi nove vtiske. Spominjamo se strani, kjer smo se prvo pesemco učili, kraja, kjer smo napako storili, kjer smo kaj trdili itd. Predstava kraja — lokaliteta — je konkretna predstava, ki je ne sme didaktika izpušiti iz oči. Z njo zidamo na zanesljivi temelj obdajajočega nas sveta.

Temelj naše šole bodi postavljen torej v globino naravnega nepopačenega nazorovanja; iz tega vira prejmo glavni zidi stavbeni material, koncentracija pouka polaga traverze na pravi kraj od ene vede do druge; naloga pouka v šolski sobi pa bodi, da postavi tramovje, streho, določi razdelitev, omet in nakit — postavi torej poslopje, ki se bo v njem vsak učenec spoznal do zadnjega kotička, ker se zaveda lastnega dela na njem in ume soglasje tega sestava.

Seveda velja tu pridobiti vso dušo otroško — ne samo njega predstave. Časovni duh nas sili k vzgojnemu pouku — ki zahteva vso dušo otroško, nje čutje, voljo in stremljenje. Predvsem se vpliva na njega dušnost (Gemüt), da se ustvari razpoloženje in vzdržljivost sil, ako hočemo imeti učinek. Dajemo li otroku še tako dobre nauke o pravosti — bo naš trud zaman — ako tendenca ne izhaja iz njega izkušnosti ali iz zgleda staršev in vzgojiteljev.

Iz tega vzroka ni pričakovati, da bi naš pouk z golimi učili učinkoval na učenčevo čustvo v toliki meri, da bi mu ustvaril trajno zanimanje za predmet. — Didaktika ima torej v poglavljenju nazoril opraviti z dvema psihološkima zahtevama: 1. s krajevnostjo — 2. s pritegnjenjem otroške duše. Prvega ne zmoro pouk v šolski sobi — drugo le pogojno, deloma in v odmerjenem krogu. — Zato pa lahko s prepričanjem trdimo, da pouk ne bo imel polnega uspeha, dokler ostane med štirimi stenami! — Torej ven z otroki, ven s poukom na polje in vrt, gozd in livado, grič in goro! Tam se jim vtiski, za katerimi stremimo, načrtoma v dušo vtisnejo! Tam se jim vsaka predstava, vsako spoznanje veže na kraj in doživljaj, ki vpliva na značaj in bistvo otrokovo, ter pri vsaki reprodukciji iz njega dušnosti in vse notranjosti odmeva. Vez, ki veže človeka neločljivo z naravo, bodisi, da iz nje pridobiva svoj kruh — ali da iz nje izkuša rešiti uganko svojega bistva — ali da svojo dušnost ob nje veličastvu dviga — to vez tesneje in tesneje spoji, ni le domorodno, temveč tudi narodno-gospodarsko in obenem didaktično podvzetje, je potreba časa, ki se mu tudi šol. oblastva ne morejo odtegniti. Umno spoznavanje domače narave v zvezi s človeškim delovanjem — to bodi bistveni del vednosti vsakega, naj je kateregakoli stanu. Bodočnost vsake dr-

žave sloni ob sposobnosti nje ljudstva. Žal, da so dosedaj le oboroženi in učeni stanovi veljali za steber države, ter se je le dotičnim zavodom in napravam posvečala skrb države. Danes pa je prodrlo spoznanje, da je le moralno in gospodarsko vzgojeno ljudstvo temelj države, in ta temelj stavi ljudska šola. Ona ustvarja prve in najtrajnejše vtiske, seveda, ako je pouk po tem uravnan. Zato vztrajajo šolniki z nujno zahtevno po temeljiti preminjavi v organizaciji šol, nje tvarinskem razvrščanju in v metodi.

Vprašajmo danes otroke višje skupine o kraju, ki ga gledajo skozi okna šolske sobe, n. pr. o obliki tal, zakaj so gozdi sredi pobočij, polje na suhem — travniki na vlažnem svetu; vprašajmo o pomenu zgodovinskega spomenika, ki se nahaja v bližini; v kakšnem razmerju so si tla z rastlinstvom in živalstvom — in strmeli bomo, kako malo vedo o stvareh, ki jim leže tako blizu, o katerih bi mislili, da jih same silijo k razmišljanju. Otroci gledajo sicer te stvari, a ne ogledajo si jih, ker se jih k temu ni navajalo.

Ni mi treba pripomniti, da je z mestnimi in velikomestnimi otroki še dosti slabše. Bolj nego pri nas črpajo pojme o naravi iz surogatov — t. j. likov in slik. Da bi jih povabili ven v naravo, se zgodi redko — zakaj slišijo se izgovori: Pouk na cesti je težaven — učni in urni načrt se z njim ne sklada — roditelji imajo predsodke — in slednjič učitelji sami nismo ne vobče ne metodično zanj vzgojeni. — Vsi ti izgovori so resnični, utemeljeni — ali vendar te ovire se mi ne zde nepremagljive niti ne neodstranljive.

Misel — otroško zavedanje po naravnih potih otroške izkušnje sistematično voditi — se ni praktično uporabila še v nobenem učnem načrtu. Pač najdemo take začetke v učnih načrtih avstrijskih kronovin za zemljepisje in zgodovino — poizkuse kažejo metodične knjige in obravnave zadnjih let. Eden prvih je bil Schmeil s svojim prirodoopisom, zahtevajoč: privedi otroke v dotiko z živo naravo, v njej jih udomačiti. — Tujec v njej biti — je za vsakega sramota. — Tako se polagoma pomikajo vse učne stroke v obzorje otroške duše.

To bodi za nas vodilo. Vsa koncentracija pouka se naj vrši na domačih tleh. Naš učenec naj se uči spoznati tla, ki ga rede, spoštovati domače delo — potem bo ljubil domačo grudo, njej posvečal sile glave in srca.

Katera so pota, ki vodijo do uspehov? — Samoposebi je umevno, da je predvsem pridobiti zanimanje učiteljstva. Uspehi, doseženi po didaktično-pedagoškem, šolskotehničnem potu — bi bili trajni in praktični, ker bi vznikli iz resničnega življenja. Šolstvo je bilo dosedaj aparat, ki je svojo moč domnevalo v natančnosti zunanjih funkcij — čas pa bi bil, da po dobi te statistične in juridične smeri — nastopi doba pravega šolskega duha! Učiteljstvo in mladina hrepeni po tem svežem vrelcu. In vendar leži ta zaklad tako blizu — na vseh potih — kamor se oko obrne. — Deset do dvanajst izletov v naravo tekom šolskega leta bi nam nudila obilico življenjapolne hrane. Enkrat v mesecu peljimo mladino pod mlo nebo in gojimo tam oni nazorni nauk, ki smo si ga začetali in pripravili. Ovire, poprej omenjene, niso nepremagljive — kar je dobrega, si samo tir napravi. Težavo pouka na prostem premaga že veselje in živo zanimanje otrok, ki so z vso dušo zavzeti za naravo; zato tudi disciplina ne zahteva posebnih sredstev, kakor bi to kdo mislil — zlasti, ker že enkratno izključenje razposajenega otroka od izleta doseže popolno svoj namen.

Glede drugih ovir: da šolske oblasti niso za to — da se učni in urni načrti ne skladajo s takim poukom, ker so odmerjeni za pouk v sobi — pravi okrajni nadzornik — da ga je vsakokrat veselilo, ako se je učitelj poprijel te ideje; da ga je bodril, mu svetoval, rado-voljno pregledal pripravo — opozarjal na dotično literaturo itd. Stavil da je edino zahtevo, da se pouk pod milim nebom zaznamuje v tedniku, na kratko označi smoter in hasek ekskurza. — Deželni šolski svet nižjeavstrijski pa je v svojem letnem poročilu za leto 1905 izjavil, da je posebno veselo to, da je učiteljstvo scheibbskega in melškega okraja po iniciativi svojega okrajnega šolskega nadzornika aksiom nazornosti pouka — ki je sicer obče priznan,

a premalo gojen, gojilo s tem, da je preneslo pouk iz mrtve šolske sobe v živo naravo ter tako otroke navajalo k stvarnemu nazorovanju in mišljenju. S tem se je tudi nazorni nauk nižje skupine spravil v boljši tir. — Učni načrt ne dela težkoč, ker je smoter učencev vseh kategorij isti: poznavanje domovja — domovinoznanstvo — izhajaje od šolskega kraja. — Učiteljstvo, ki je ta pouk gojilo, je priznalo, da je imela ena ura pouka pod milim nebom več haska nego deset ur v šolski sobi.

Učni čas izleta si določi učitelj sam, dogovorno s svojim voditeljem, oziraje se na letni čas in kraj. Končne popoldanske ure so boljše iz mnogoterih vzrokov, ker nese otrok prejet: vtiske takorekoč tople domov — učitelj pa jih lahko čestokrat od kraja izleta na razna domovja razpusti. Prenesitev kake ure je v ljudski šoli redka potreba — kar pa zadeva števila učencev, se je izkazalo, da je s 50 učenci še lahko izhajati — večje število pa se mora deliti.

Kaj pa s predsodki roditeljev? Od neke koleginje sem čula opazko, da je tak pouk na kmetih nemogoč že zaradi staršev, ki baje ne privoščijo otroku takega izprehoda in ga kar samolastno pridržijo doma, ako učitelj napove popoldanski izlet. Take izkušnje so žalostne, a upam, da so jako redke. Mislim pa tudi, da jim pri takih izkušnjah ni treba napovedati izleta. Prepričana sem, da je večina staršev za to — ali pa vsaj bo po prvih dobro uspehih izletih pridobljena; nekateri bodo celo znali ceniti naš trud. Zaradi par sitnežev ne bomo zavrgli dobre stvari.

Šola je javna naprava, zato je odprta javni kritiki. Kolikokrat mora šola po malih vzgojiti velike! Tako je pri pouku na prostem. Otroci, zavzeti za tak pouk, so najboljši zagovorniki stvari. Toda poudarjam, da brez discipline ne gre — in ravno ta zahteva vestne priprave učiteljeve, ker se tak pouk ne da iztresti iz rokava.

In naša tozadevna izobrazba? Okrajni nadzornik John, avtor omenjene knjige, piše: Ko sem jel gojiti pouk na prostem, sem čul le en odmev: Nismo se tega učili, študirali smo sicer mnogo knjig, sistemov in kategorij — a v naravi ne najdemo ne teh ne onih, zato ne poznamo stika stvari — a o metodi še sploh nimamo pojma! — Na mojo opazko, da narava sama da metodo v svojih menajajočih se učinkih, ki jih je le poiskati treba — se mi je zavrnilo, da jim o tem ni ničesar znanega. Nikdar niso poiskali rastline na mestu, kjer raste, da bi videli, kakšna tla ji prija, pod kakšnim podnebjem uspeva, kakšne obrambne organe ima za samo-ohranitev, kaj je nje namen — nje življenski pogoj itd.

Podrezajmo le nekoliko v predmetno zanimanje naše mladine in videli bomo in se čudili, kaj vse nosijo v glavi kot mrtve material — in se vesele oživeti ga! Kako se to godi, to bi morali najprej videti odgojitelji učiteljev, in sicer na kraju samem — ljudski šoli. Iz tega bi se naučili, kako je učitelje odgajati za ljudske šole. Odgojitelji učiteljev bi morali najprej poučevati v ljudski šoli, in sicer na deželi — ne v mestu — ker le tam najde universum — pozorišče vseh strok — vseh poglavij.

Tako nam zraste — s poukom v naravi — potreba tozadevne izobrazbe učiteljev glede znanja in vede. Metodologiška izobrazba se mora ravnati po praktičnih potrebah, ki že danes meče hrepeneče poglede iz mrtve šolske sobe v otroški raj — ta raj, ki se razprostira čez ceste in steze, polja in gozde, travnike in livade.

Česa nam torej predvsem treba? Prvič direktive, ki se po nji razdele stroke na posamezna šolska leta, v kateri pa mora imeti učitelj proste roke, vsaka šola ima drugačno pokrajino za svojo okolico in si mora učitelj zanj pouk sam urediti. Torej si za vsako stopnjo pripadajoče naloge očrta v obrisih in označi mejo, med poukom pod milim nebom in onem v šoli.

Ponazorovanje se vrši na prostem, poglavljenje in uporaba pa v šoli. Večji del pouka pripada torej šoli — pouk v naravi mu pripravlja temelj.

Drugič: da se izvede pouk v naravi sistematično — morala bi vsaka šola — v okviru učnih načrtov — preiskati, kaj bodi — po

stališču šole — predmet in snov poučnih raziskavanj v naravi vsake posamezne občine po letnih časih in krajevnem značaju; dalje, na kakšen način in v kolikem obsegu naj se vrše v to potrebne naprave. Šolsko nadzorstvo bi uspehe teoretično presojalo, izkušnji pa bi bila dana odločilna beseda. Skupni uspehi bi nam zažrtali reformo učnih načrtov in določili uravnavo pouka na prostem.

Izkušnje in doznanja v tem pouku so pokazala:

1. Pouk pod milim nebom je v vseh razredih ljudskih in meščanskih šol nujno potreben, ker je podlaga tvoritvi pojmov in neobhodno potrebna predstopnja za šolski pouk.

2. Ta pouk ima nalogo spoznati svojstva in lepoto domače narave in kulture, da se v otrokih goji ljubezen do domovine in pospeši praktično umevanje narodnih in kulturnih pojavov in da se še pouku dá ona aktualnost in življenska resnost, ki trajno učinkuje na učenčevo nadaljno izobrazbo.

3. Vsaka občina nudi bogato nazorno polje. Iz tega je izbirati. Načrt se ravna po učni stopnji, po učenem in koncentracijskem smotru krajevnosti, letnem času in šolski kategoriji.

4. Na najnižji stopnji se pouk razteza na najbližjo okolico, na srednji stopnji na občino in okraj; podeljuje se prvima dvema na izletih in izprehodih, višji stopnji pa na izletih in potovanjih.

5. Stvari, ki je slučajno ob poti najdemo, a ni v naši nalogi, ne zametujemo popolno — samo omejiti jo je treba.

6. Zunanji red je ali prost, po katerem se učenci prosto vrste okolo učitelja — ali pa vezan, t. j. da korakajo v vrstah, dečki na eni, deklice na drugi strani, učitelj med njimi.

7. Učna oblika je lahko samo ogledovanje z naknadnim izpraševanjem — ali dialogična. Asociativno razgovarjanje otrok z naknadnimi učiteljevimi popravami je najpriporočljivejša oblika.

8. Učiteljeva beseda bodi kratka, a določna.

9. Vsak mesec je potrebno eno ali več ur na prostem.

10. Ta pouk napravlja učitelju mnogo truda s pripravo doma in zunaj, ker mora čestokrat poprej sam obhoditi kraj, ki ga hoče v učno svrho rabiti.

11. Priporoča se, da si učitelj zabeleži smotre doznanja in uspehe, da tem potom vsaka šola zadobi s časom podlago za določene smeri v tem pouku. Preostaja mi le še podati kratko sliko o tvarini in metodi.

Vzemimo zemljepis. Ni ga predmeta, ki bi bolj zahteval nazorila v naravi nego ta. Daljše potovanje z ljudskošolskimi otroki je nemogoče, zato je treba predmetne predstave zbuditi na geografskih oblikah domačega okoliša — potem si otroci ne bodo predstavljali dolin in gorovja kot šematične skice na šolski tabli, temveč v nje pravi obliki, kakor so jo opazili na lastno oko pri izletu v domačem kraju. — Z brezvrednim poukom, pri katerem se naštevajo meje, gorovja — sama gola imena — smo v tem predmetu že obračunali; ta pouk zastavi oko na domača tla, jih ogleda, razdeljuje, presoja in ustvarja pojme. Skice in karte (zemljevidi) so le spominska znamenja za nadaljni pouk. Le tem potom bo znal učenec gledati preko domačih mej; fantazija le tam pravilno producira, kjer se je naučila nazorno oblikovati.

Učna smer obsega:

1. Nalogo pouka, ki je načrtana — v berilu — z vednim ozirom na domači kraj.

2. Kraj pouka, t. j. pot in smoter pota — ki pa mora učitelju dobro znan biti.

3. Je čas pouka, ki se ravna po nalogi, po letnem času, po urniku in po krajevnosti. Pot po dolini je manj utrudljiva nego lazenje na hrib, se torej lahko v krajšem času opravi nego drugo.

4. Namen pouka je nazorno ogledovanje, ki pa se mora z določenostjo in sistematično voditi, da ostane zanimivo in sprejemljivo ter tako sposobno za nadalje razprazanje v šoli.

5. Oblika pouka je dialogična, vendar odvisna od podajanja učiteljevega. Učenci naj več govore nego učitelj, naj merijo, skicirajo in beležijo.

6. Učni pripomočki za zemljepisno nalogo so: magnet, žepna ura, metrska mera, zemljevid, berilo, beležnica in svinčnik.

7. Snov; ta obsega:

1. Fizikalčno razdelitev — gora, dolina, ceste, železnice, mostovi itd.

2. Iz teh izhajajoči pojmi: grič, hrib, gora, znožje itd.

3. Domače obnebeje, dnevni, letni časi, mesec itd.

4. Vremenska opazovanja — podnebeje, toplina, vetrovi itd.

5. Razmerje človeka z naravo, obrti, rokodelstva.

8. Dispozicija geogr. izleta:

1. Naloga n. pr. razgled z gore.

2. Pot.

3. Čas.

4. Namen.

5. Oblika.

6. Učila.

9. Popis izleta — kot spisna uporaba.

Zgodovinski pouk je tesno združen z zemljepisnim. Zato se skupno z njim obravnava. Učence je opozoriti na spomenike, zgodovinske kraje, pripovedke, pravljice, znamenja in stavbe. Predpogoj je, da učitelj sam dobro pozna zgodovino kraja. Zato je dobra šolska kronika neprecenljive vrednosti.

1. V prirodoslovju si morajo učenci privojsiti izkušnje in opazovanja na fizikalnih in kemičnih pojavih. Na srednji in višji skupini se tako pridobljena snov uredi. Tehničnih in tehnoloških naprav domačega kraja pri tem učitelj ne sme prezreti. V tem predmetu ima priliko opazovati razmerje med tlemi, zrakom, vodo in svetlobo, z živimi bitji, ter otroka dovesti do spoznanja o njih bistvu, delovanju in namenu. V teh stvarkih je naznačena že naloga prirodoslovnega pouka. Kakor pri zemljepisnem pouku je tudi tu krajevnost vsak pot ali

2. smoter pota. Najčesče je smoter travnik, polje, gozd, livada, globel (soteska), ribnjak, potok, močvirje, pobočje, kamnolom, mlin itd.

3. O času velja isto kakor pri zemljepisnem pouku.

4. Namen je: privedi otroka do pravega naziranja prirodnih pojavov — njih bistva, praktične uporabe itd.

5. Oblika je opazovanje in samolastno sklepanje. Le tam, kjer je treba na celoto pozorišča opozarjati ali celoto pozorišča opozarjati ali celoto fizikalne individualitete pojasniti, poseže učitelj toplo in živahno vmes. Mladost stvarstva, ki se tu pojavlja tako očito — učitelju nudi priliko vplivati na otroško dušnost.

6. Pripomočki so tu: magnet, nožič, ura, beležnica, svinčnik, povečevalno steklo, lopatica, kladivce in torbica.

7. Snovi nam nudijo prirodoslovna berila v toliki množini, da ni potrebno jih tu omenjati.

„Larpu lar.“

Slika v treh prizorih.*

OSEBE:

Miha Platič, kmet.

Ana Platičeva, njegova žena.

Jurče Kistič, njujin nečak, učenec IV. razreda ljudske šole.

Dejanje se vrši l. 2000. v nekem ameriškem selu.

I. prizor.

Miha in Ana Platič. Sedita pri mizi. Miha drži v roki papir, a Ana plete nogavico.

Miha (po daljšem molku): Plačaj, pa zopet plačaj! Mnogo so že ljudje odpravili in izpremenili, samo davek ostane še vedno. Prav je rekel naš veliki Franklin: „Povsod se mora umreti in davek plačevati.“ (Da papir na mizo in kaže s prstom nanj.) To je najbrž opomin, da plačam davek. No, ko bi vsaj znal prečitati...

Ana (naglo): Pa bi se mogel naučiti, dokler si bil mlad.

Miha (kakor srdito): Saj sem se učil. Hodil sem v šolo polna štiri leta. Pa evo... Ne veruje mi nihče, da sem posecal šolo, dokler mu ne pokažem izpričevala. V tem pišejo, da imam prav dober uspeh v teh-le predmetih; prostoročno risanje po predlogah, čitanje mišljenja in otroške duše iz njih risarij, odkrivanje umetniškega žitja v otrocih, zgodovina umetnosti, životopis ljudskošolskih umetnikov do 12. leta, ženski sloji.

Ana: Ali čitanje?

Miha: Pravijo, da je v izpričevalu tudi ono: Neobligatni predmeti: veronauk, čitanje in pisanje.

Ana: Pa kako imaš oceno?

Miha: Ne znam. Pri „čitanje“ in „pisanje“ je dolga zavita poteza.

*) To sliko je priobčil — flt — v št. 5. l. l. lista „Hrvatski Učiteljski Dom“. Ker je jako značilna, sem jo poslovenil za „Učit. Tovariša“.

Ig. Stijane.

Ana: Čudno... čudno... No, sedaj pa namesto da bi čital, pa riši po prirodi...

Miha: Molči, stara, si pač ženska glava. Ni šola kriva. Mogoče, da se jaz nisem dosti učil, sicer pa za čitanje nisem imel daru. Danes je mladež nadarjenjša, pa šole še dovršenejša, pa je bolje. Jaz sem sigurno edini analfabet v tem okraju. Da, edini...

II. prizor.

Isti in Jurče. Odpre vrata in naglo vstopi v sobo. Pod pazduho ima podolgovat zavitek. Dolgi lasje mu padajo na ramena. Bela obleka mu je pisana od najrazličnejših barv. Taki tudi nohti.

Jurče (vrže zavitek na posteljo): Ujec, ti si v sobi, a na polju je prekrasno. Nimaš niti ti smisla za lepoto narave? Zakaj...

Ana (ga prekine): Srce moje in golobček moj, hvaljen Jezus! Odkod?

Jurče: Evo iz šole. Danes smo uživali kakor prvi ljudje, obdarjeni z umom in sreem. Najpoprej smo...

Miha: To boš pripovedoval potem. Ne bi li ti najpoprej (mu nudi svoj papir)...

Ana: Pusti ga, Miha, pusti! Vidiš, da malokdaj pride k nam, pa ne daš, da bi mu bilo ugodno. Govori, jagnje, kako mamica?

Jurče: Ne znam. Videl sem jo samo pri obedu. Ali ne zna govoriti z menoj. Vsak umetniški čut je v njej zatopljen. Pa tudi oče... O Veliki noči je pobarval našo sobo z dvema barvama. Ko bi videli ta neokus. Ne morem tistega gledati. Kakor vrč se obrnem z obrazom proti vratom, da se mi ni potrebno srditi. Da, ko bi me vsaj poslušal...

Miha: On tebe?

Jurče (strese z glavo): Da, v tem! V druge vaše stvari se ne mešam, kakor v oranje, sejanje in kisanje želja. Nesrečen sem, popolnoma nesrečen. Ne razumevajo me.

Miha: Tedaj — ti iz šole?

Jurče: Da. Tam se odpočijem in okrepim. Duša se mi dviga tam v višine in sanjam. Že tri dni premotrujemo oblake, bregove in doline v različni razsvetljavi.

Ana: Pa danes ni solnca.

Jurče: Danes smo prvo uro risali panj po prirodi, a drugo uro učitelja, našega starejšega tovariša.

Miha (nevoljno): Pa kaj ti hoče to?

Jurče (lomi z rokama): Zakaj nimaš ti poleg mojega ubogega očeta smisla za...?

Miha (ga prekine): To ni, otroče, zate!

Jurče (vstaja in preti s prstom): Larpu lar! Žal mi je, a moral sem ti to reči. Sedaj imaš.

Miha: Pular, pular! Kaj pa je to?

Jurče: Vidi se, manjka ti naobrazbe. Kako moreš živeti, pa tega ne znaš? Učitelj, naš prvi in najstarejši tovariš, nam je rekel: Kadar kdo pred vami grdi sveto umetnost, pa ga nikakor ne morete uveriti, da je na krivem potu, mu recite „Larpu lar!“ (Energično.) To sem tudi sedaj pričakoval.

Miha: Dobro. Kaj ste delali drugo uro?

Jurče: Risali smo pojave ob burji in nevihti. Oh, redki ljudje uživajo tako, kakor mi danes. Učitelj, naš starejši drug, je potrl danes tri naočnike od zanos, ko je zvrčal našo pazljivost na...

Miha: Ali čemu te čenčarije?

Jurče (ogorčeno): Čenčarije? Ne pogubi, ujec, duše, če jo imaš. Ali ne veš, da ima duša potrebe? Ali misliš?...

Miha: Nesrečnik, vročinsko bolezen imaš!

Jurče (preti s prstom): Larpu lar!

Na, sedaj imaš. Žal mi je, a moral sem ti reči. (S povzdignjenim glasom) Apostol sem velike ideje ljudskega roda, pa mi je umetnost zvišena potreba kakor tebi opoldan čaša vina.

Ana: Moder si, moder, piščanec moj! Ne zameri uju. Samo pripoveduj, kaj si dalje delal v šoli. Ujec ima mnogo skrbi (pokaže na papir), videl boš tudi sam.

Jurče (nadaljuje oduševljeno): Od desete ure do poldne je učitelj, naš starejši tovariš, odkrival med nami umetnike. V našem razredu jih je šestorica. Jaz sem prvi. Pri tem rodoljubnem poslu se je posluževal naših risanj, s katerih je čital fino kopijo naše duše, pa našo prošlost in našo prihodnost. Rekel je, da bi bila največja sramota za ljudski rod, ako bi jaz ne postal ravnatelj slikarske akademije. Raduj se, teta mila! Tedaj hočem s svojo roko naslikati tudi tebe in ujea, pa našo hišo in kokošnjak in psa... Vse, vse, popolnoma vse. Pa potem (povzdignivši obe roki), ko smo se vračali iz šole, smo motrili vijoličaste bregove

*) L'art pour l'art

in rumeno travo in rdeče gozdove in modre oblake ter zeleno cvetje... Sveti poklic mi je potisnil v roke barve in ovekovečil sem božanski ta prizor med okna na zid koč prvega sosedu brezplačno, a moj drug na deski njegovega plota.

Miha: Tako, ti pisani mazač!...

Jurček (preti s prstom): Larpu lar, larpu lar! Žal mi je, ali to sem ti moral reči.

III. prizor.

Iste osebe.

Miha (nudi Jurčetu svoj papir in hoče da govori).

Jurče (vstane, prinese s postelje ovitek, ga da na mizo ter ga razmota). Popoldan ni bilo predavanja. Učitelj, naš starejši tovariš, nam je dal vsakemu po eno sliko, da jo doma tri dni proučavamo in potem ocenimo. (Razmota sliko do konca. Ponovno govori): To je slika velikega mojstra Sirija Grgića. Vidite, prosim vas, oni kolorit, pa to plastiko! — In ti se še ne diviš, ujec? Pa ta ton, perspektiva razsvetljava! Tudi slepec bi užival! Moram oceniti umetnino najboljšo, samo to... to... tu doli v kotu... ima nekoliko povsem neumestnih in neumetnih ravni in zviti črt, načrtanih z rdečo barvo. Ne vem, kaj je to... Tega še nisem videl. Da ravno tega nima, bi bila ocena izredno...

Miha (mu pade papir iz roke. Zgubaneči se mu čelo, se nagne na mizo in besno pogleda Jurčeta): To, to je... to so... nesrečni dvanajstletni paglavci, neumnež, nadloga! — To je (drhtajočim glasom) podpis, podpis umetnikov... besede... letnica!... Besede so to, umetniški potepuh... osel!... Jaz vsaj znam, da so to — besede...

Jurče (vzdigne prst kakor poprej: Larpu lar! Žal mi je, ali sem... (Ani pade iz rok nogavica).

(Zastor pade.)

Volapük, Esperanto in Ido kot mednarodni svetovni jeziki.*

Projekti. (Kratek zgodovinski pregled.)

Že par sto let sem rešujejo problem svetovnega jezika. Več nego 100 sistemov je izkušalo to vprašanje razrešiti. Največji od teh poizkusov pred Schleyerjem je bil osnovan na sestavi (podlagi) znamenj, zlogov, števil ali sekiric in je služil le dopisovanju. Zaradi tega smemo smatrati duhovna Schleyerja, ki je izumil Volapük, kot pravega očeta moderne svetovne jezikovne ideje, zakaj Volapük, je omogočil poleg pismenega tudi ustno sporazumljevanje. Leta 1880. je objavil svoj sistem, ki se je zmagovito širil po vsem svetu ter s tem tudi jasno dokazal, da se splošno čuti močna potreba, po nekem lahkem in enotnem običju. Toda že po kratko trajajočem proevitanju je jel Volapük propadati, deloma zaradi svoje znanstveno nedostadne osnove, deloma zbog nesloge med njegovimi zastopniki.

Volapüku je nasledoval Esperanto, ki ga je l. 1887. objavil dr. Zamenhof, zdravnik v Varšavi, toda še-le v zadnjem desetletju, osobito od prvega kongresa (1905) sem se je ta jezik jel mogočno razširjati. Brez dvombe pomenja Esperanto napram Volapüku velikanski napredek in njegovih principov so se okoristili vsi novejši svetovni jezikovni načrti (projekti). Toda vsi ti sistemi kakor Lingua, komuu, Mundo-linguo, Novilatin, Pan kel itd., imajo, izvzamši Universal in Idion Neutral, le teoretičen pomen. Vendar smo tem poizkusom mnogo hvale dolžni, ker so se zdaj našli zakoni, po katerih se ima snovati splošno mednarodno običjo, svetovni jezik. In na podlagi teh težko pridobljenih izkušenj je izdelal neki komite učenjakov Internaciona Linguo ali Ido.

Mislimo, da bi bilo tudi tukaj na mestu, podati cenjenim čitateljem, ki se zato zanimajo, primer, kako se neki glasijo jeziki Volapük, Esperanto in Ido. V to svrhu hočemo porabiti Očenaša, kojega besedilo je vsakemu Slovencu znano. Torej začnimo po vrsti! Očenaš se glasi v Volapüku:

O Fat obas, kel binol in süls, paisaludomöz nem olu! Kömomöd monargän ola! Jenomöz vil olik, äs in süls, i su tal. Bodi obsik vädeliki givolüs obes adelo! E pardolös obes debis obsik, äs id obs aipardops debeles obas... Zadostuje! Volapük se kolikor mogoče izogiba glasnika „r“.

*) Odgovornost prepuščamo pisatelju. Uredn.

Očenaš v esperantskem jeziku: Patro nia kiu estas en la ĉielo, sankta estu Via nomo; venu redzeo (dž = g s strešico!) Via, estu volo Via, kiel en la ĉielo, tiel ankaŭ sur la tero. Panom ĉiutagan donu al ni hodiaŭ; kaj pardonu al ni ŝuldojn niajn, kiel ni ankaŭ pardonas al niaj ŝuldantoj...

V idskem jeziku ali Linguo internazia: Patro nia, qua esas en la ĉielo. Tua nomo santigesez, Tua regno adveneza. Tua volo facesez tale sur la tero quale en la ĉielo. Donez a ni ĉadie la omniaĉa pano! A ni pardonez nia ofusi quale ni anke pardonas a nia ofensanti!...

Orke se izgovarjajo kakor v slovenščini. Iz teh pričujočih primerov je razviden velik razloček med Volapükom in Esperantom, pa tudi vidimo, da ima Ido Esperanto za podlago. Medtem pa, ko poseduje Esperanto mnogo izmišljenih besed, osobito članic, je Ido brez takih ter se poslužuje edino le „naravnih“ izrazov, ki jih izbira po principu največje mednarodnosti iz glavnih indogermanskih jezikov. Zato ga izobraženec, vešč nemškega in kakage romanskega (francoskega) jezika na prvi pogled razume. Slovnica njegova je jako lahka, ker se omeja na najpotrebnejše, vendar se to ozira na slovniške pojave naravnih jezikov in torej ni tako „umetna“, kakor mislijo in sodijo nekateri razumniki, ki jezika gotovo ne poznajo! Sicer pa je opažana hladna brezrepektnost in naravnodolžnost napram „umetnemu“ mednarodnemu jeziku jako smešna in neumestna v današnji dobi, ko tičimo do grla v umetnih napravah! In ali ne srečamo tudi mnogo umetnosti v rastlinstvu in živalstvu, učinjenih po človeku, po njegovem smotretem vplivanju na naravni razvoj? Pa komu pride na misel, takim na pravih organizmih izvršenim umetnostim odrekati koristi in pomen za nas, za človeštvo? In ne bil bi človek rad delal še več, da, vsakojake eksperimente z naravo, če bi se mu le posrečilo? „Da, to je istina“, kdo je pritrdil, „toda jezik je čisto nekaj drugega kot živa bitja, kot organizmi, jezik je namreč le funkcija organizma, ki se kot taka da vezhati, požlahtniti ter kakor vsaka druga funkcija dovesti do neke stopnje popolnosti. To je istina tako glede na jezik kot pojav ali funkcijo kakor tudi glede na njegovo snov, na besedni zaklad. O tem bi se dalo mnogo pisati! Toda pustimo to za drugo priliko! H koncu vprašamo še: Kateri pismeni jezik je čist produkt naravnega razvoja? Ali niso vsak pismeni jezik kovali več desetletij ali celo stoletij, razni kompetentni in nekompetentni slovničarji in pisatelji, ki se besedne oblike in slovniška pravila ali vzeli nepremenjene ali jih pa tudi svojevoljno pretvarjali? Nemški profesor je nam dijakom večkrat dejal: „Luthers Bibelsprache war eine Kunstsprache!“ — Za umetni jezik imajo naši narodni neprijatelji tudi sedanja pismeno slovenščino. Ali ne trdijo deloma tudi prav? Gotovo da! Zakaj za prave naravne jezike je smatrati le narečja, ker se pismeni jeziki snujejo le potom premišljenega dolgotrajnega dela poklicanih razumnikov.

Z ozirom na ta izvajanja mislimo, da ima tudi umetni mednarodni jezik pravico do eksistence! Pri njem ne bomo gledali na več ali manj naravnosti, ampak na lastnosti, ki pridejo tukaj edino v poštev, namreč: lahka priučljivost, prožnost in uporabnost. In teh lastnosti posreduje n. pr. Ido v precej večji meri kakor marsikateri kulturni jezik, a zastran svoje logike v besedotvorju in slovniških pravilih pa nadkriljuje vse naravne jezike.

J. K o v a č i č.

Učiteljsko poučno-zabavno potovanje v Savinjskih planinah.

Kdor nima mnogo denarja, da bi si privoščil kako daljše potovanje, temu mora zadoštovati tudi krajše.

Naša slovenska domovina ima pa tudi pokrajine in kraje, ki se odlikujejo s svojo naravno lepoto — ima lepe doline pa tudi nebotične gorske vršace, izmed katerih uživaš nepozabno krasen in obsežen razgled.

Spoznavaj svojo domovino!

Vprašalo me je že več tovarišev in tovarišice, če priredimo v letošnjih velikih počitnicah kak skupen učiteljski izlet v Savinjske planine. Povpraševali so tudi, koliko bi utegnil veljati tak izlet in kako bi bilo ceneje, ako potujejo posamezniki sami ali v družbi. Izlet bi moral v kratkem času nuditi mnogo.

Preudarjal in pretuhtaval sem tozadevno ter se pogovarjal o tem s prijatelji-tovariši kakor tudi z znanci, ki poznajo tukajšnje razmere.

Prišel sem do zaključka: najbolje je potovati v večjem številu, poprej pa poskrbeti in naročiti vse potrebno glede hrane, prenočišča, vodnikov, nosačev, vozov v dolini i. t. d. Zgodi se često, ako si poprej nisi naročil, da niti za drag denar ne dobiš potrebnega živeža in drugih raznoterosti. Vodniki v gorah imajo svojo tarifo, ki se posamezniku precej pozna, v družbi se pa razdeli na več oseb. Ravno tako je z vozovi. Planinske kočje so proviantizovane, in sicer s pijačo in s konzervami — ali mnogo je onih, ki jim ne ugajajo konzerve. Zato je potrebno ob takih prilikah vzeti iz doline sveže meso in prikuhe ter kuharico.

Upoštevajoč vse to in še raznokatero druge okolnosti, sem se odločil prevzeti vodstvo učiteljskega potovanja v Savinjskih planinah na ta način, da udeleženci vnaprej plačajo gotovo vsoto za prehrano, prenočišča, vozove, vodnike, nosače, vstopnino v kočje, napitnino i. t. d.

Ta način potovanja je po drugod že z uspehom uveden in splošno priljubljen. Potniku ni potrebno za omenjene stvari skrbeti, temveč gre vse po gotovem načrtu in redu. Potovanje je udobnejše in brezskrbnejše in — primeroma cenejše.

Čas potovanja: V dneh 4. 5., 6. in 7. septembra letos. V začetku septembra zato, ker imamo takrat na Štajerskem povsod počitnice. Če bi se pa oglasilo dovoljno število udeležencev za drugo polovico avgusta, sem pripravljen tudi takrat aranžirati slično potovanje.

Tura je sledeča:

Rečiška vas (žel. postaja) - Mozirje - Ksaverij - Ljubno - Luče - Belšak. (Do sem skupno, potem ločeno.)

A. Belšak - Robanov kot - Kocbekova kočja - Ojstrica - Škarje - Planjava - Kamniško sedlo.

B. Belšak - Solčava - Logarjeva dolina - Slap pod Rinko - Okrešelj (Frischaufov dom) - Kamniško sedlo. (Od Kamniškega sedla - Kamniška kočja zopet skupno.)

Izlet na Brano, potem v Bistriško dolino - Stahoviča - Kamnik - Črničev - Nova Štifta - Gornji grad - Bočna - Vransko - Sv. Peter v Savinjski dolini (žel. postaja).

Tura A je za dobre hodece in je več ali manj utrudljiva. Vendar je krasna, ker se potuje po vrhovih, odkoder vživaš krasen in obširen razgled. Vodil bo to turo znani turist tovariš K o c b e k.

Tura B ni težavna, vendar jako lepa. Priporočati jo je posebno onim, ki ne lazijo radi po gorskih robovih in vršacih, a vendar radi vživajo naravne krasote.

Kdor bi se v Kamniku hotel ločiti od ostale družbe ter se od tam z železnico peljati v Ljubljano, tudi lahko to stori in prispeva manjšo vsoto. Kdor pa hoče spoznati ves gornjegrajski in vranski okraj, mu je priporočati, da se udeleži vsega potovanja.

O s k r b a. Hrana bo povsod kakor glede kakovosti tako glede količine zadovoljila vsakega udeleženca. Tudi v planinskih kočah bo sveže meso, ne pa konzerve, ki jih nekateri ne marajo. Zajtrk, obed in večerja bo v dolinah kakor v planinah topla jed, predpoldanska po možnosti tudi topla jed (v dolinah), potoma po gorah in pa južina pa mrzla (narezek, sir, pečeno meso itd.).

Opomniti pa moramo, da je v skupno vsoto vračunjena le jed, pijača ne. To ima vsak udeleženec potovanja po svoji potrebi si sam naročiti in posebe sam plačati. S seboj nositi alkoholčnih pijač ni potreba, ker se dobe povsod, tudi v planinskih kočah. Pač pa bo potovalecem na razpolago primerna količina vina spotoma po gorah in to brez posebnega doplačila.

Prenočevalo se bo v Kocbekovi koči, oz. pri Piskerniku v Logarski dolini, v turistnem domu v Bistrici in v Gornjem gradu. Postelje so snažne in dobre.

Turisti bodo lažje hodili, ker bodo njih prtljago, kakor tudi jedila in pijačo nosili vodniki, odnosno nosači.

Pristojbine v kočah (prenočnino, vstopnino, donesek za drva itd.), kakor tudi povsod napitnine plača vodstvo.

Izletniki se bodo vozili na udobnih vozeh a) iz Rečiške vasi do Belšaka, oziroma do Solčave — b) iz Stahovice do Kamnika — c) iz

Kamnika do znojča Črničeva — d) iz Nove Štife v Gornji grad — e) iz Gornjega grada v Bočno in f) iz Vranskega na postajo Sv. Peter.

S tem, da se potovalci po dolinah skoraj povsod vozijo, je omogočeno, da se napravi v tako kratkem času vendar toliko dolga, pregledna in zanimiva tura.

Stroški potovanja. Sešteli smo vse izdatke za vozove, prenočišča, prehrano (brez pijače), vodnike, nosače, pristojbine itd. ter došli do zaključka, da pride na udeleženika pri najmanjši udeležbi 10 oseb vsota 50 K — petdeset kron. Kdor bi se ločil od družbe v Kamniku, dobi še plačano žel. karto do Ljubljane in prispeva samo 40 K.

Način vplačevanja in denarne stvari sploh. Pri oglasitvi, ki se ima zgoditi tekom meseca aprila t. l., je vplačati 10 K, potem pa ali v mesečnih obrokih po 10 K (maj, junij, julij, avgust) ali pa vso ostalo vsoto do 5. avgusta t. l.

Ako bi se potovanje od vodstva odpovedalo zaradi prepričlega števila javlencev ali zaradi drugih eventualnosti in to do 15. avgusta t. l., potem se vrne posameznikom vsa vplačana vsota.

Če se že naznanjen član potovanja iz kateregakoli vzroka ne udeleži in svojo neudeležbo javi do 25. avgusta t. l., dobi razen 5 K (pet kron) ostalo vplačano vsoto nazaj. V slučaju, pa, da se ni do dotičnega dne ni odjavil, se mu lahko zaračuna še naročena prehrana, ki se ni mogla odpovedati, ali pa naročen prostor na vozu, ako bi se to ne dalo kako drugače pokriti.

Pravica udeležbe na potovanju pa se lahko prenese tudi na drugo osebo.

Vplačajo pa se lahko tudi večji zneski in se preplačila (čez 50 K) izročijo začetkom potovanja dotičniku.

N. pr. A. vplača 10 + 15 + 12 + 10 + 20 kron, skupaj 67 K. Prvi dan potovanja dobi izplačano od vodstva 67 — 50 = 17 K. Te kronce lahko porabi na potovanju za smodke, razglednice in pijačo itd.

Vposlan denar se plodonosno naloži ter obresti porabijo za upravne stroške.

Ako bi ostal na koncu potovanja kak preostanek, se dotična vsota razdeli med udeležence, oziroma sklenejo ti, kako se denar obrne.

Na zahtevo se predloži vsakemu udeležencu detajliran račun; zakaj namen potovanja ni gmotno izkoriščati udeležence, temveč jim preskrbeti udobno in prijetno potovanje po primerno nizki ceni.

Slabo vreme. Če bo pri nastopu trajno slabo vreme, potem odločijo izletniki sami z večino glasov v Rečiči na Paki, ali se potovanje vrši ali ne, oziroma kako se predružači. Vodstvo potovanja da potem vplačan denar na razpolago, odtegnivši dotakratne izdatke.

Napoti pa skrajno slabo vreme med potovanjem, odločuje istotako večina udeležencev. Kdor se skupnim sklepom ne ukloni, izgubi pravico do vsake zahteve od vodstva. Istotako, kdor bi se spotoma svojevoljno ločil od družbe. Udeležbi se izleta lahko ne le vsak učitelj, učiteljica, učiteljska soproga itd., ampak tudi prijatelji učiteljstva; vendar se mora vsak podvreči vodstvenim določbam.

Javljenja in vprašanja je nasloviti na tovariša Ignacija Šijanca, učitelja v Gornjem gradu pri Celju. Prosi se, priložite za odgovor znamko!

Vsak javljenec dobi natančnejša pojasnila glede ture, oprave itd.

Potovanje se vrši le, ako se ga udeleži vsaj 10 oseb. —ij—

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Društvo v pomoč učiteljem, njihovi vdom in sirotam na Kranjskem ima v torek, dne 18. aprila 1911, dopoldne ob deseti uri v „Narodnem domu“ v Ljubljani svoj občni zbor. Dnevni red:

1. Ogovor načelnika.
2. Tajnikovo poročilo.
3. Blagajnikovo poročilo.
4. Poročilo pregledovalcev društvenega računa in proračuna.
5. Posamični nasveti, o katerih je vsaj osem dni prej odboru naznaniti.
6. Volitev prvomestnika, blagajnika in sedem odbornikov, od katerih jih stanuje dve tretjini v Ljubljani ali v bližnji okolici (§ 22.).
7. Volitev treh pregledovalcev računa zunaj odbora.

Iz Bele Krajine. Ker bo „Belokranjsko učiteljsko društvo“ zborovalo v prvi polovici maja t. l., se vljudno prosi, naj p. n. referenti najavijo teme podpisane do 1. maja t. l. Val. Burnik, t. č. preds.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za laški okraj je zborovalo dne 18. pr. mes. Dasi tudi uvažujemo Senekov: „Non semper saturnalia erunt“ bi vendar radi stanovski užitek od 18. marca t. l. večkrat užili.

Ta dan so se sešli cenjeni tovariši in tovarišice na Zidanem mostu iz Laškega okraja, da manifestujejo svoj zavedni obstoj. Bil je povsem prekrasen pomladanski dan. Zborovanje posečeno po tolikih navdušenih tovarišicah, je nudilo izreden užitek. Že dejstvo, da ga je vodil naš zaslužni, nesebični načelnik, nam jamči za uspeh.

Pevski zbor je kakor navadno častno rešil svojo dolžnost ter pripravil slavni auditorij na naslednje razkošje zborovanja, katerega mični dnevni red se je točko za točko s ponositim sijajem rešil.

Vstajali so govorniki brez hrupnosti in v točni, precizni besedi navduševali na vztrajno delo prosvete in blagor za narod. Res živimo v dobi duševnega pestovladja, v katerem trpi pravica po zvith nakanah, protivnikov resnice, hčerke luči božje! Potrebno je in koristno, da nas v neprisiljenih sestankih. Prometejev ogenj prešine, užgan in v naša srca iniciran po tako izbornih podavateljih, kakor jih šteje v obilici naše družbo!

Umevno, da ne moremo dočakati novega zborovanja in bi se radi shajali kar vsak mesec. Da, hvala, priznanje in čast taki stanovski zavednosti, takim poštvovalnim močem! Sigurna bodočnost duševnega preporoda, koder veje tako čili, pomladanski duh! Blagor občinam, ki uživajo srečo, da se ponašajo s takim učiteljstvom. Pri prihodnem zborovanju bi želeli videti med seboj tudi veljavneje ljudi iz občinstva. Na veselo snidenje torej na Laškem dne 7. maja.

V odbor so bili poklicani: Anton Gnus, načelnik, Franc Meško, namestnik, Janko Sorčan, blagajnik, Lebar-Umberger, tajnik, A. Bučar, knjižničar, E. Vole, pevovodja, Ivan Četina, Jos. Valentič, odbornika. Poročevalcem Tone Kuhar. To so stanovsko zavedni, delazmožni možje. Njihova preteklost jamči za uspeh v vsakem oziru.

Politiški pregled.

* **Državnozbornske volitve.** „Wiener Zeitung“ z dne 8. t. m. prinaša razglas naredbe ministra notranjih zadev glede novih državnozbornskih volitev. Glavni termin za volitve je 13. junij, za ožje volitve 20. junij. Za Galicijo so termini sledeči: 13. junij, oziroma za ožje volitve 21. junij, 19. junij oziroma 28. junij in 3., oziroma 8. julij; za Dalmacijo: 13., oziroma 21. junij, 16., oziroma 24. junij in 19., oziroma 27. junij za ožje volitve. — Volilna dolžnost je uveljavljena v sledečih deželah: Nižje Avstrijsko, Gorenje Avstrijsko, Solnograško, Bukovina, Kranjsko, Moravsko, Šlezija in Predalrsko.

* **Deželni zbori** zaradi razpusta parlamenta letos ne bodo sklicani k pomladanskemu in poletnemu zasedanju, pač pa se to zgodi tekom meseca septembra.

* **Hrvaško-laški sporazum glede Istre.** Pod predsedstvom ministra za notranje zadeve grofa Wickenburga in v navzočnosti ministra za nauk in bogočastje grofa Stürgkha, tržaškega cesarskega namestnika princa Hohena-lohe, sekcijških šefov viteza Kanera in barona Friesa ter zaupnikov hrvaške in laške stranke v Istri so se vršile 6. in 7. aprila na Dunaju konference v svrhu poravnave spora, ki se je pojavil med obema narodnostima in se zadnje čase poostiril. Dosegel se je glede vseh vprašanj popoln sporazum in se bo pogodba predložila obema deželnozbornskima kluboma.

* **Madjarska kolonizacija v Bosni.** „Srpska Riječ“ javlja, da se je od madjarske strani zahtevalo od bosanske vlade, naj da v bielinskem okraju na razpolago zemljišča za madjarske koloniste. Srbi protestirajo proti temu, da bi se tej zahtevi ugodilo. Ako bi se to zgodilo, bi se Srbi obrnili od sedanje Madjarom prijazne politike. To bi bilo potrebno in pametno od strani Srbov tudi brez madjarskih poizkusov kolonizacije.

* **Nov šolski zakon v Belgiji.** Kato-liška večina v belgijski zbornici je izdelala nov šolski zakon; proti temu so se dvignili belgijski liberalci, radikalci in socialni demokratje, ki kličejo svoje pristaje na boj proti novemu zakonu in zahtevajo razpust zbornice.

* **Canalejas proti španskim samostanom.** Vlada je zakon predložila zbornici glede na samostane, po katerem se podvržejo podjetja samostanov državnemu nadzorstvu in odpravijo vsi samostani, ki niso izvzeti po kon-kordatu.

* **Japonski naučni minister** je podal demisio zaradi očitkov glede uprave v javnem šolstvu. Z njim bi bil demisioniral cel kabinet, ako bi ne bila na vrsti ravno trgovinska pogodba z Anglijo. Ministri so ostali na svojem mestu in bi bili podali demisijo, ako bi se pogodba ne bila sklenila.

Plače avstrijskega učiteljstva koncem leta 1910.

(V kronski veljavi.)

Dežela ali mesto	Prov. učiteljstvo: a) z maturo b) z učno usposobljenostjo	Def. učiteljstvo: II. razr. (podučit.) a) plača b) stanarina	Na ljudskih šolah		Na meščanskih šolah		Službenostarostne doklade (kjer ni opazke petletnice) a) ljudsko učiteljstvo b) mešč. učiteljstvo	Voditelj(ce) a) ljudskih šol, b) meščanskih šol		Skupni najvišji prejemki učiteljev z najmanj 30. službenimi leti	Opomba
			Plača	Stanarina	Plača	Stanarina		Opravična doklada	Stanarina		
Dunaj	a) 1200 b) 1400	a) lj. u. 1400 m. u. 1800 ¹⁾ b) m. 600 ž. 400	1800	m. 800 do 1000 ž. 600	2200	m. 1000 do 1200 ž. 600	m. 4 triletnice à 200 ¹⁾ 6 štiriletnice à 200 ž. 8 štiriletnic à 200 ²⁾	800	a) m. 1300, ž. 900 b) m. 1400, ž. 1000	4800	1) Okr. pom. učit. na meščanskih šolah 2) od izpita učne usposobljenosti
Spodnja Avstrija	a) 1000 b) 1200	a) 1200 b) 300	1800	m. 300 do 700 ž. 300 do 500	2200 2400 ¹⁾	m. 500 do 900 ž. 300 do 500	4 štiriletnice à 200 ²⁾ 4 petletnice à 200	a) 200 do 500 b) 400 do 700	a) m. 500 do 700 ž. 500 b) m. 900 do 1000 ž. 500	3900	1) po 20 letnem službovanju 2) od izpita učne usposobljenosti
Tirolsko	m. ž. a) I. 1200, 900 II. 1050, 800 III. 950, 750 IV. 850, 700 b) kakor lj. u.		m. ž. I. 1600 1200 II. 1400 1050 III. 1200 900 IV. 1100 825	m. ž. 500 250 400 200 300 150 200 100	400 več kakor lj. u.	kakor lj. u.	štiriletnice ¹⁾ I. 4 à 200, 4 à 300 II. 5 à 200, 3 à 300 III. 6 à 200, 2 à 300 IV. 7 à 200, 1 à 300	50 do 600		4100	4 krajevni razredi 1) Doklade učitelje le 150 oziroma 225
Šlezija	a) 900 b) 1200		1400, 1600, 1800, 2000	100 do 500	2200 2400	kakor lj. u.	7 po 10% t. č. plače	a) 150 do 600 b) 400 do 800		3976	1) 3 leta Od 1. 1910 dalje 10% od plače in petletnic draginjska doklada za vse učiteljstvo
Trst	a) 1140 b) m. 1440 ž. 1220		1600 ¹⁾ 1800	m. 500+300 mestne doklade ž. 400+200 mestne doklade	2400 ¹⁾ 2600	kakor lj. u.	m. 6 po 200 ž. 6 po 150	a) 500, 600 b) 800	a) 600, 700 b) 800	3800	1) Učiteljce 80%
Galicija	a) 700 b) 800 (najmanj)		I. 2100, 2300, — II. 1700, 1900, 2100 III. 1300, 1500, 1700 IV. 1000, 1200, 1400	m. 500, 400, 300, 200 ž. 300, 250, 200, 100	I. 2300, 2500 II. 2100, 2300	kakor lj. u.	2 po 100, 2 po 150, 2 po 200	a) 100 do 400 b) 500		3700	4 krajevni razredi za ljudske šole 2 krajevna razreda za meščanske šole
Predarlško	a) 1000 b) 1200 ¹⁾	1400	1700	m. 200 do 800 ²⁾ ž. 100 do 400	400 več kakor lj. u.	kakor lj. u.	8 triletnic po 150	a) 40 1 razred b) 600		3700	1) 2 leti 2) Pri naturalnem stanovanju 40% tega kot aktivitetna doklada
Istra	960	a) lj. u. 1200 m. u. 1440 b) 240 do 480	1440 1680 1920	360 do 600	360 več kakor lj. u.	kakor lj. u.	6 po 180 ¹⁾	a) 180 do 600 b) m. 600, ž. 480	540 do 840	3600	1) od izpita učne usposobljenosti Učiteljce 80% vseh prejemkov, ki jih dobivajo učitelji
Češko	a) 900 b) 1200	1200	1600	1)	2000	1)	a) 6 po 200 ²⁾ b) 6 po 250	a) 200 do 400 b) 400 do 600	200 do 800	3440	1) Aktivit. dokl. 15% do 40% v krajih z nad 8000 prebivalcev 2) od izpita učne usposobljenosti
Solnograško	brez mature 720 a) 1000 b) 1200 a) in b) stanarino: 200 v Solnogradu, 150 v dražjih krajih, 100 v ostalih krajih		Solnograd in Hallein 1550 z 10. sl. I. ¹⁾ 1800 z 20. sl. I. ¹⁾ 1950 nad 20. sl. I. Ostali kraji 1350 z 10. sl. I. ¹⁾ 1600 z 20. sl. I. ¹⁾ 1750 nad 20. sl. I. ¹⁾ Učiteljce 80% v vseh krajih	Solnograd: 500 do 15 sl. I. ¹⁾ 600 nad 15 sl. I. drugi kraji: 300 do 15 sl. I. ¹⁾ 400 nad 15 sl. I. ¹⁾ ostali kraji: 200 do 15 sl. I. ¹⁾ 300 nad 15 sl. I.	Solnograd: 2000 do 10 sl. I. ¹⁾ 2300 do 20 sl. I. ¹⁾ 2400 nad 20 sl. I. ¹⁾ učiteljce 80% Solnograd: 600 do 15 sl. I. ¹⁾ 700 nad 15 sl. I. ¹⁾ ostali kraji: 300 do 15 sl. I. ¹⁾ 480 nad 15 sl. I.		a) 2 po 160 ²⁾ 2 po 250 2 po 200 b) 2 po 200 ²⁾ 2 po 300 2 po 250	Solnograd 600 do 700 ostali kraji 360 do 480	3370	1) od izpita učne usposobljenosti za ljudske šole 2) prva doklada 5 let po definitivnosti, najkasneje 8 let po izpitu učne usposobljenosti za ljudske šole. Ostale vendar tako po učni usposobljenosti	
Bukovina	a) 900 b) 1200	3. kategorija 1200	2. kat. 1) 1600, 1800, 2000, 2200 1. kat. 1) 2200, 2400, 2600, 2800	Aktivit. doklade: 3. kat. 200 2. kat. 360 1. kat. 480				100 za 1 razred, 50 za vsak nadaljni razred	480 do 600	3280	1) Učiteljstvo se pomika v kategoriji do višje plače na vsaka tri leta
Štajersko	a) 840 b) kakor lj. u.		Gradec: 1700, 1900, 2100, 2300 kraj. razred: 1. 1400, 1600, 1800, 2000 2. 1200, 1400, 1600, 1800 3. 1000, 1200, 1400, 1600	400 več kakor lj. u. istega kraja			6 po 200	a) 150 do 400 b) 400 do 600		3200	3 krajevni razredi Učiteljce prejemajo le plačo 2 nižjih stopinj
Koroško	800		m. ž. 1200 1000 1400 1150 1600 1300 1800 1450 2000 1600	m. ž. 2000 1600 2200 1800			a) 6 po 200 ¹⁾ b) 3 po 200 3 po 300	a) 100 do 300 b) 300 do 400		3200	1) od izpita učne usposobljenosti
Zgornja Avstrija	a) 800 b) 1000	1200	1600	240 do 560	2000 2200	300 do 700	2 triletnici à 100 2 štiriletnici à 200 2 petletnici à 200 ¹⁾	a) 200 do 400 b) 400	15% do 35% temeljne plače	3160	1) mešč. uč. à 300
Moravsko	a) 900 b) 1200	1200	1600 1800		2000 2400		a) 6 po 200 ¹⁾ b) 6 po 250	a) 200 do 400 b) 400 do 600	200 do 800	3000	1) Od izpita učne usposobljenosti
Goriško	a) 800 b) kakor lj. u.		m. ž. 1200 1000 1400 1200 1600 1400	240 do 400	m. ž. 2000 1600	240 do 500	6 po 10% t. č. plače	a) 100 do 300 b) 400 do 500	a) 360 do 600 b) 300 do 500	2840	
Dalmacija	m. 860 ž. 780		1200, 1300, 1400	krajevna doklada 100 do 300	1600, 1700, 1800	kakor lj. u.	a) 4 à 150, 2 à 200 b) 4 à 200, 2 à 250	a) 100 do 250 b) 300 do 500	200 do 800	2700	Učiteljce 80% plače in doklad
Kranjsko	800		m. ž. 1000 1000 1200 1200 1400 1260 1600 1440	Ljubljana: m. ž. 360 200	1400 1600 1800	kakor lj. u.	a) Ljubljana: 6 po 120 na deželni: 6 po 80 b) 10% temeljne plače	a) 60 do 200 b) 400	Ljubljana: m. 480, ž. 360 drugi kraji: m. 200, ž. 160	2480 oženjeni učit. 2080 učitelji-samci 1920 učiteljce	Oženjeni učitelji prejemajo 25% t. č. temeljne plače kot draginjske doklade. Vdovci brez otrok ali s preskrbljenimi otroci, neoženjeni učitelji in učiteljce ne dobivajo draginjske doklade

Književnost in umetnost.

V Clevelandu v Ameriki je tamkajšnji Slovenski Sokol uprizoril Ganglovo dramo "Sad greha".

"Več jezikov znaš, več veljaš", pravi pregovor. Najboljši je torej tisti, ki zna vse jezike, ali kar je isto, svetovni jezik, ki ga govorijo po vsem svetu. To pa je možno doseči edino s pomočjo esperantske slovnice, ki jo dobite za 1.80 K edino pri založniku Ljud. Koserju, Juršinci pri Ptuj, Štajersko, in po kateri se naučite svetovni jezik v par tednih. Kdor ne verjame, se naj prepriča sam!

Damir Feigel: Pol litra vipavca. Pisatelj humorist Damir Feigel je zbral razne dosedanje svoje črtice ter jih izdal pri Kleinmayerju in Bambergu v Ljubljani pod naslovom: "Pol litra vipavca". Vsebinska je razdeljena na štiri dele: Gaudeamus igitur, Uredniške tajnosti, Holmes in njegova smrt, Iz četrte dimenzije. Zabavno berilo, knjigo, ki ima 133 strani, toplo priporočamo.

Na prihodnjem koncertu "Glasbene Matice" se bo izvajal "Povodnji moč", najnovejša in ena najboljših skladb Viktorja Parme, ki jo je gospod skladatelj poklonil pevskega zboru "Glasbene Matice".

Učiteljski konvikt.

Letnino za l. 1911 so plačali ti-le tovariši in tovaršice: Marija Cepuder iz St. Lamberta; Fr. Kozjak, Matija Pelko, I. Stepišnik, F. Jankovič, M. Garbais, Iv. Simončič in Leopold Šircelj, vsi iz Toplice pri Zagorju ob Savi; Albin Strekelj iz Škocijana pri Divači; učiteljski zbor Koroške Bele in krajni šolski nadzornik gospod Fran Verweger, oskrbnik pri kranjski obrtni družbi (12 K); Miloš Roš iz Hrastnika (1 K); A. Račič iz Boštjanja (3 K); Vekoslav Lilija iz Polšnika pri Litiji (4 K); Anton Berginec, Josip Pahor, Marija Kenda in Antonija Trpin, vsi iz Sežane; Ivan Šemrl in župnik Ivan Lovšin, oba iz Lesca na Gorenjskem; Ana Vavken, Peter Jocič in Josip Lapajne, vsi iz Cerkelj; Milan Volkov in M. Kavčičeva, oba iz Pliskovice; Josip Zajec in Marija Kalinova, oba iz Velikega gabra; Ana dr. Romihova, Pavla Zirer (1 K) in Josipina Jerman (1 K), vse tri iz Krškega! Hvala!

Darovi, pokroviteljina. Županstvo na Viču pri Ljubljani, 50 K kot četrti rok pokroviteljine; Posojilnica za Loški potok, Drago, Travo in sosedstvo, 20 K; Posojilnica v Framu, 10 K; Kmetška posojilnica ljubljanske okolice v Ljubljani, 50 K; Posojilnice v Črnomlju, 25 K; učiteljski zbor I. mestne šole v Ljubljani, 4 K, ki so preostale pri zbirki za venece r. Sl. Cepudru. Bog plati!

Kranjske vesti.

—r— **Toplice pri Zagorju ob Savi.** Koncem m. m. je zaključila tukajšnja šolska kuhinja svoje sedmo leto. V zimski seziji 1910—11 je bilo v 74 dneh opoldne s toplimi jedili pogoščenih 5929 otrok, povprečno 80 na dan. Za gmotno podporo tej šol. kuhinji zasluži zahvalo tukajšnje kons. društvo bratovske skladnice, za požrtvovalen trud pa tov. nadučitelj Fr. Kozjak in gospodične učiteljice: Franja Jankovičeva, Mici Garbajsova, Ivana Simončičeva in Poldi Širceljeva.

—r— **Roditeljski sestanek v Idriji.** Na c. kr. rud. deški ljudski šoli se je vršil dne 5. aprila t. l. roditeljski sestanek. Predaval je tov. A. Šabec o pokorščini in spoštovanju otrok do staršev ter njih velikem vzgojnem pomenu. Razložil je navzočim staršem, da sta pokorščina in spoštovanje, ki si brez njih sploh ne moremo misliti nobenega družabnega obstoja niti javnega reda, osnovna podlaga vsej vzgoji. Pojasnil jim je, kako čestokrat onemogočajo ravno z omalovaževanjem te osnovne vzgojne podlage napram otrokom družabni obstoj v ožjem smislu — družinsko življenje. Otroka ni vzgojevati v tem oziru ne prestrogo ne prepopustljivo, izbrati je najbolje "zlato srednjo pot". Predavanje, ki mu je vpletel omenjeni tovariši mnogo zgledov iz lastnega življenja, so poslušali starši z zanimanjem in odobravanjem.

—r— **Umrl je v nedeljo, dne 2. aprila v Gorjah pri Bledu Jakob Žumer.** Bil je po celem Gorenjskem znan mož. Klerikalnega mišljenja ni nikdar zatajil, vendar so njegovi politični nasprotniki lahko z njim občevali, ker je bil koncilijanten mož in ni nikdar katerega sovražil zaradi njegovega liberalnega prepričanja. V Gorjah je bil nad 25 let župan. Bil je brat pokojnemu nadzorniku Andreju Žumru.

—r— **Tovarišu Galetu,** učitelju v Ljubljani, je umrla v najkrajšem času že tretja hčerka Gabriela, v nežni starosti dveh let. Pač hud udarec za rodovino. Mi sočuvstvujemo z nesrečno rodovino ter ji izražamo svoje sožalje.

—r— **Kranjska** ima po zadnjem ljudskem štetju 525.083 prebivalcev, približno toliko, ka-

kor pred desetimi leti. Nazadovani so gorenjski in dolnjski okraj, kar je pripisati močnemu izseljevanju, ki je zopet posledica slabih gospodarskih razmer.

Štajerske vesti.

—š— **Suplent ali suplentka** se sprejme s 1. majem za petrazrednico v Čadramu pri Konjicah. Ponudbe z izpričevalom in domovnico na krajni šolski svet Čadram pri Konjicah.

—š— **Pevski in gledališki večer** priredi središka šestrazrednica na Velikonočni ponedeljek v šolskih prostorih v Središču. Na vzporedu so tele točke: 1. Pesem "Pomladni izprehod" (Fr. Serajnik). 2. Deklamacija "Pomladna bajka" (Fr. Žgur). 3. "Vino in voda" troglasi zbor s samospeli ter s spremljevanjem harmonija (A. K.). 4. Deklamacija "Mejnik" (A. Askerc). 5. Pesem "Večerno solnce" (A. Kosi). 6. Gledališki igri: a) "Hvaležna sirota" (v dveh dejanjih. Spisala R. Kosova). b) "Skrb in Smrt" (v enem dejanju. Priredil Juraj Pongrac. Začetek ob 7. uri zvečer. Vstopnina sedežem za 80 vin., stojščem pa 30 v. Čisti dohodek se uporabi za šolske namene. — Šolske prireditve v Središču nudijo udeležencem vsakokrat lep užitek, zato se je nadejati tudi obilne udeležbe.

—š— **Trbovlje** dobe električno razsvetljavo. Na tem se imajo zahvaliti šolskemu nadzorniku in županu Vođušku, ki se je mnogo trudil za razsvetljavo vasi in ceste.

—š— **V Vuzečci** je umrl Anton Remšnik, učitelj v pokoji. Pokopali so ga v ponedeljek. Pogreba se je udeležilo mnogo učiteljstva iz mariborskega okraja, med njimi vuzečska šola z otroki in tudi drugega občinstva. Pokojnik je služboval kot šolski voditelj v Soboti trideset let.

—š— **Iz Maribora** poročajo: Na tukajšnji deželni sadje- in vinorejski šoli se vrši od 8. do 13. maja teoretično-praktičen tečaj za pridelovanje krme. — Od 8. do 10. maja se vrši na šoli še tečaj za pridelovanje zelenjadi. Število udeležencev je omejeno na 20. Javiti se je do 1. maja ravnateljstvu; to daje tudi vsa druga pojasnila.

—š— **Iz Trbovelj** pišejo: Tukaj se je dne 8. aprila ustrelil naš rojak inženir Ernest Irgel. Bil je sin poprejšnjega nadučitelja Irgla, ki je tudi na enak tragičen način storil konec svojemu življenju. Pokojnik je bil obče priljubljen, miren in blag značaj. A kiuta vratna bolezen ga je pregnala iz njegove službe v domač kraj, kjer je mislil, da dobi zdravje. Toda vedno bolj je hiral, in ker mu tudi italijansko južno podnebje ni moglo popraviti zdravja, se je vrnil domov, kjer ima pokopane očeta in mater ter storil obupen čin samomora. Vzrok samomora je iskati v prvi vrsti v boleznih, v drugi vrsti v nesrečni ženitvi. Od svoje žene — rojene Ogrke — je ločen. Enega brata ima slepega — sploh nesrečna rodovina skozinsko. Trbovecem je bila simpatična cela nesrečna rodovina, zato tudi vsi odkritosrečno sočuvstvujejo z ostalimi sorodniki. — Ernestu pa blag spomin!

Goriške vesti.

—g— **Muzejsko društvo za Goriško v Gorici** prosi tem potom še enkrat svoje prijatelje in zastopnike po deželi, naj kolikor mogoče vplivajo na ljudstvo, da ne bo prodajalo ali celo darovalo naših domačih starin v tuje roke. Ravno te dni se je baje dogodilo, da so nekateri laški gospodje pobrali razne naše objekte po nekaterih vaseh. V Gorici imamo sedaj svoje društvo, ki ustanavlja svoj "Nar. muzej", tedaj pridno vsi na noge in skrbite, da se nam ne zgubi niti ena stvar več v tuje, nam nasprotno roke.

—g— **Gradeški hospic.** Deželni odbor opozarja, da bo sprejetih tudi letos brezplačno 50 ubogih otročičev, ki so škrofulozni in so pristojni na Goriškem.

—g— **Za nadučitelja na Vogrskem** je imenovan tovariš Alojzij Urbančič, bivši nadučitelj v Mirnu. Lojzeta so hoteli ubiti, a on je trda kost, da so si klerikalci polomili zobe!

—g— **Nova trdnjava.** Na Gluhem Vrhpolju v Brdih zidajo novo trdnjavo. Goriško je z vojaštvom preplavljeno kakor v vojnem času in trdnjave se dvigajo iz tal kakor gobe.

Istrske vesti.

—i— **Slučaj iz "Legine šole" v Kerkavcih.** "Edinost" objavlja: Učiteljica: "Leggi! Otrok je umel povelje: — leži! In — legel je na klop.

Učiteljica: Ma leggi! Non capisci! Otrok, misleč, da ni legel dovolj nizko, je legel na to pod klop.

Učiteljica: Ma! ma! leggi! Dio mio! Otrok, začuvši ime ma-ma (mama) je pobral čepico in svoje šolsko opravo ter se odpravil domov, da leže v naročje svoji mami; mislil je, da je tako izpolnil zapoved svoje učiteljice!

Komentarja k temu ni treba, ker je jasno, v kake svrhe in za kako in čigavo deco

nabira Lega prispevke in v kake "kulturne" svrhe, dočim bi za veliko potrebo razdeljevala one podpore za "italijanske" otročiče po istrskih mestih in mestečih.

—i— **Istrski deželni šolski svet in verski pouk.** Istrski deželni šolski svet je sklenil v svoji zadnji seji, da mora škofijski ordinarijat preskrbeti duhovnike za verski pouk na privatnih šolah, ki poučujejo brezplačno, in da taki duhovniki tudi nimajo nobene pravice do kake plače ali odškodnine. Če se pa brani cerkvena uprava dati kateheta, so privatne šole upravičene poveriti verski pouk kateremu-koli duhovniku ali pa tudi učitelju, ki ima uzposobljenost za ta pouk.

—i— **Iz šolske službe.** V VI. činovni razred je bil pomaknjen ravnatelj italijanske državne realne gimnazije v Pulju. Jos. Vettach.

—i— **Učiteljska konferenca u Pazinu.** Pučki Prijatelj, popovski glasilo Istre, opisuje v svojem 9. br. od 30. ožujka t. g. tok službene učiteljske konference u Pazinu. Medju drugim kaže ovo: "Prvi dan prije podne bila su dva krasna predavanja, jedno od g. Barbalica (Produžne škole obzirom na poljodjelstvo), drugo od gđjice. Wrišer. (Ženski ručni rad u pučkoj školi.) U drugu raspravu ne ulazim, jer tomu nevjest, a prvog dotično po P. P. krasnoj raspravi opazam ovo: G. Barbalic je baš lijepo čitao, a sam ne razumije da živi u Istri; pao kao iz oblaka u ovaj kotar, da pomogne širiti popovske — jedino spasonosne ideje u Istri? Čitanje, kao rečeno, bilo je krasno, a i stvar bit će valjda krasna, al za danas u Istri neizvediva, pak zato pitam g. Barbalica: Kako stojimo sa našim pučkim školama u Istri? Da li zbilja odgovaraju zahtjevima našeg poljodjeljskog pučanstva? Nejmamo li ništa u našim učevnim osnovama o poljodjelstvu? Gdje su zaspali vitalni proizvodi Istre, kao vinogradarstvo i maslinarstvo? To je izostalo, jer ubog nejma sam o tom pojma! U opće kratko rečeno: Čitanje bilo lijepo i gladko, prepisivanje još ljepše, al ono bi vrijedilo za kakvu sjevernu pokrajinu, a za Istru možemo slavno uložiti — ad acta — sa svim Barbalicem. — Veli dalje: "Na slične sestanke mogli bi pozvati i svećenike — veroučitelje, koji imadu u smislu škol. zakona sarjetujući glas. Zašto se je to u Pazinu mimošlo? Netko na konferenciji pitao za razjašnjenje. Odgovorio je ravna-jući učitelj g. Matanić sa opaskom, da bi i svećenici došli, kad bi ih tko platio?" Moguće da je dopisnik ovih redaka bio gluh kod konference i da nije čuo rečenom upita a niti odgovora Matanića, pa sve da bi i rekao makar i u konferenciji, što mislim da je drugom prigodom, nije nit najmanje zlagao. — Nego opazam, da je Matanić preponizna sluga i lievo i desno, pa zato odklanjam od njega ovakve laži. Da se je nekomu valjda prohtjelo i svećenika uz bok, to stoji, da dotični vidi i čuje, kako njegova kreatura znade vjerno braniti podmorša osvojenja i njegova načela. Ta nepobitna je istina, da se Hrvat. učiteljstvo Istre nezna maknuti bez svećenstva. Tužan dotični učitelj, koji po njihovom mnijenju malo krivo stupi; tu su odmah — in moto — sva svedstva makar i najpodlija. Učiteljstvo Istre ne treba da se toga boji, nego treba malo više kolegijalnosti, manje obzira, pak bi se sve uredilo. — Nadaljuje: Radi toga se je valjda n. pr. prvi dan poslije podne na jednom promijenijo program, da se je mogao obdržavati popodne kroz više sati privatni sastanak učiteljstva pod patronatom prisutnih profesora g. Doroghya i g. Novljana. To je isto — sic! — Istina, da se je prvog dana promijenio program, al to iz drugih razloga; istina je istotako, da so učitelji bili elektrizirani od dotičnih profesora et Comp. kao nestašna djeca, al da so učitelji kotora Pazina postali liberalci, to je užasna laž. Učitelji su se rastali i svaki će i naprovo radit, kao i do sada po receptu svog duhovnog nadzornika, pa makar se profesori i drugi inspiratorji na glavu postavili. Da je Matanić liberalac, dokazuje nam glaso- vanje za člana u kot. škol. Vijeće. Svi učitelji, koji stoje pod strogom kontrolom popadžja, glasovali su za Matanića, osim dvojice, na koje će dakako, ako se doznade, napasli popovi i doktorji prvaci sa dotičnim trabantima. — Drugom prigodom osvrnut ću se na drugi dio članka, t. j. na napadaje osebne naravi.

Tržaške vesti.

—t— **Zavezino zborovanje v Trstu,** ki se vrši letos o Binkoštih, utegne biti eno najlepših, kar smo jih imeli doslej. Tržaško slovensko učiteljstvo se z vso vsem temeljito pripravljalo, da zborovanje najsijajnejše uspe. Pričakujemo, da se napredno slovensko učiteljstvo udeleži letošnje Zavezine skupščine v največjem številu.

—t— **Navtični tečaj za abituriente.** Na navtični sekciji trgovske in navtične akademije v Trstu otvorijo s prihodnjim šolskim letom enoletni navtični strokovni tečaj, takozvani tečaj za abituriente, za vse one, ki so dovršili srednje šole. Tečaj otvorijo samo tedaj, če se oglasi zadostno število posetnikov. Natančnejša pojasnila daje ravnateljstvo sekcije v Trstu, Lipski trg 1. Oglase se udeleženci lahko takoj, vpisovanje pa bo trajalo od 10. do 15. septembra. Tečaj se potem začne z 20. septembrom.

—t— **Uspeh slovanske umetnosti.** Na koncertu društva "Beneficenza italiana", ki

se je vršil v torek v Politeama Rossetti, sta bili na programu tudi dve slovanski točki, in sicer Smetane "Vltava" in Dvořákova "Legenda št. 4". Prva je občinstvu, ki je sestajalo iz najodličnejših krogov, tako ugajala, da so jo morali ponoviti. Kakor se vidi, prodira slovanska glasba zmagovito tudi med doslej tako enostranskim italijanskim občinstvom.

Koroške vesti.

—o— **Odstop deželnega predsednika Heina.** Kakor poročajo različni listi, je deželni predsednik na Koroškem, baron Hein, izročil prošnjo za vpokojenje. Najbrže pa se izvrši izprememba v deželnem predsedstvu šele v poznem poletju, ker se morajo na željo vlade izvršiti volitve v državni zbor še pod sedanjim deželnim predsednikom.

—o— **Rekarja ves v slovenskih rokah.** V torek so zmagali pri občinskih volitvah v občini Rekarja ves, dve postaji od Celovca, Slovenci v vseh treh razredih. Prvi razred je bil doslej v nemškutarskih rokah.

—o— **Kako pozna dr. Lenard zgodovino koroških Slovencev?** Znani dr. Lenard se je preselil v Celovec, kjer ga čaka baje masna služba pri Mohorjevi družbi. V "Slovenca" pošilja dopise o Koroški kot veščak. Nedavno se je sestal v Grabštajnu s tinjskim prostom Greg. Einspielerjem ter ves srečen poveduje, da je spoznal slavnega prvoboritelja in voditelja koroških Slovencev. Veščak Lenard je namreč uveren, da se je spoznal z Andrejem Einspielerjem, ki je pa, žal, umrl že pred 23 leti. Gregor Einspieler pa ni dosti posegal v političko življenje, najmanj pa je prvoborilec in voditelj.

Splošni vestnik.

"Slovenskega ilustrovanega tednika" 7. številka je pravkar izšla. Kakor vse dosedanje, je tudi ta veleznimiva. Izmed slik omenjamo predvsem slike slovenskih in slovanskih poslancev s kratkimi životopisnimi podatki. Nadalje slika laške kraljevske rodbine, nadaljevanje serije slik "slovenske narodne noše" itd. Med tekstom je pač najzanimivejša statistika vseh slovenskih poslancev. Zbrani so tu podatki, koliko je bilo pri zadnjih državno-zborskih volitvah volilnih opravičencev, koliko je dobil glasov kandidat nar. napredne, klerikalne, socialnodemokratske stranke in koliko Nemci in Italijani. Ta statistika bo ravno z ozirom na bližajoče se nove volitve v državni zbor tem zanimivejša. Vsaka številka "Slov. Ilustr. Tednika" nam bolj prepričevalno kaže, da je bil ta list Slovincem res potreben. List je že danes, takorekoč ob svojem začetku, na tako lepi višini, da lahko konkurira z vsemi tujimi listi te vrste. Z ozirom na Slovence pa jih celo daleč nadkriljuje, kajti prinaša naše domače slike, ki jih ne prinaša seveda noben tuj list. "Slov. Ilustr. Tednik" lahko prav toplo priporočamo v nadomestilo za razne tuje liste te vrste, ki stoje ponajveč daleč za njim v vsakem oziru.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

St. 588. Kranjsko. 1—1

Na enorazredni ljudski šoli v Zalemlogu se bo stalno namestila služba učitelja in voditelja s postavnimi prejemki in prostim stanovanjem.

Ker je s to službo združen tudi pouk na ekskurzijski šoli na Davči, zategadelj se bode pred vsem oziralo le na moškega prosilca.

Ker je bila ta služba razpisana že s tukajšnjim odlokom z dne 2. junija 1910 št. 1227, so pri prvem razpisu vložene prošnje tudi za zdaj veljavne.

Redno opremljene prošnje naj se vložijo predpisanim potom pri podpisnem c. kr. okr. šol. svetu do 10. maja 1911.

Prosilci za stalno nameščenje, ki v kranjski javni službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Kranju, [dne 3. aprila 1911.

Jako zanimiv, zabaven in poučen list s slikami je

Slov. Ilustrovani Tednik

ki izhaja vsak petek, ter stane četrtletno le K 1.80. Zahtevajte ga povsod! Naročite ga in inserirajte v njem! Naslov: "Ilustrovani Tednik", Ljubljana.

Slovensko Abecedo za ženska ročna dela

priporoča

Milena Kiferle

učiteljica ženskih ročnih del v Ljubljani, Dolenjska cesta 21.

8